

יד
מהרי"ץ

שערי יצחק השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק
אחרי מות וקדושים
אייר ה'תשפ"ג ב'של"ד
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

תוספת דברים בעניין חשיבות קביעות לימוד תורה במוצאי שב"ק.

קריאה קדושה שפורסמה בעש"ק זו ע"י עשרות רבנים שליט"א לחיזוק הקהילות הקד' החל משב"ק קדושים ועד חג מתן תורה, בעניין המכשירים הטמאים ופגעי הטכנולוגיה, וארבע בעיות בשימוש באינטרנט ובאביזריהו.

המשך הארות והערות (מהילולת מהרי"ץ) על דברי בעל שפע חיים מצאנז זצ"ל, ומה שביאר בדברי הרמ"ק בספרו אור יקר כי לעתיד לבוא כל האומות יתהפכו על ישראל להשמידם מפני שהקימו להם מלכות וכו'.

רמז נפלא בפסוק ואת השפן וגו' ופרסה לא יפרים, כי לעת"ל מלכות פרס – אירן לא יפריסו, אם עם ישראל ישמור על גדרי הקדושה.

תשובה לשואל בעניין נוסח הברכה למתעטש, ומהו הנוסח שעונה לו חבירו.

תגובה לשואל בעניין מה שהביא מרן שליט"א לגבי נביא הישמעאלים – המשוגע, האם הוא אסר על הישמעאלים לשאת מבנות ישראל, או שלא.

כל הזכויות שמורות

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק

טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741

דוא"ל: yad@maharitz.co.il

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול יהודי תימן – 072-33-23-642 שלוחה 6

מספר השיעור בקו "קול יהודי תימן" – 689

לשמיעת השיעור במערכת קול הלשון – 03-6171031

השיעור מוקדש על ידי רבי שאול בן שלמה הי"ו, מארצות הברית, לכבוד רבותיו הרב שלמה בן דניאל שקורי שליט"א, והרב חיים לוי שליט"א, להצלחה בפרנסה ובכל העניינים.

המקום ברוך הוא ירצה נדבתו, ויברך מעשי ידיהם, ומכל צרה ונזק יצילם, ויפתח ליבו לתלמוד תורתו, ויגדלוהו האל לעבודתו וליראתו, וישלח ברכה רווחה והצלחה בכל מעשי ידיהם, וימלא כל משאלות ליבו וליבם וליבנו וליבכם לטובה ולברכה, אכ"ר.

בשם רחמן.

השיעור מוקדש על ידי רבי שאול בן שלמה הי"ו, מארצות הברית, לכבוד רבותיו הרב שלמה בן דניאל שקורי שליט"א, והרב חיים לוי שליט"א, להצלחה בפרנסה ובכל העניינים.

המקום ברוך הוא ירצה נדבתו, ויברך מעשי ידיהם, ומכל צרה ונוק יצילם, ויפתח ליבו לתלמוד תורתו, ויגדלוהו האל לעבודתו וליראתו, וישלח ברכה רווחה והצלחה בכל מעשי ידיהם, וימלא כל משאלות ליבו וליבם וליבנו וליבכם לטובה ולברכה, אכ"ר.

תוספת דברים בעניין חשיבות קביעות לימוד תורה במוצאי שב"ק.

דיברנו בעבר [דרשת חול המועד פסח התשפ"ג] בעניין חשיבות לימוד התורה – קביעות עתים לתורה – במוצאי שב"ק. לנצל את הזמן היקר והחשוב הזה.

נודמן לי בס"ד מקור נוסף, לגבי הנושא הזה, ואמרתי להביא זאת בפניכם, בכדי לחזק את השיעור השבועי במוצש"ק, את השתתפות הציבור.

בתנא דבי אליהו רבא [פרק כ"ו] כתוב כך, מכאן שמעת, שקדושת הקב"ה, וקדושת שבת, וקדושת ישראל, שלשתן חשובות כאחד.

בקדושת הקב"ה מה כתיב, [תהלים כ"ב, ד'-ה'] ואתה קדוש יושב תהלות ישראל. בך בטחו אבותינו וגו'. ובקדושת שבת מה כתיב, [שמות ל"א, י"ד] ושמרתם את השבת כי קדש הוא לכם. ובקדושת ישראל מה כתיב, [ירמיהו ב', ג'] קדש ישראל לי' ראשית תבואתה. כתוב לשון 'קדוש', כלפי הקב"ה, וכלפי שב"ק, וכלפי ישראל.

מה פירוש המלים, 'מכאן שמעת'?

זה חוזר על מה שכתוב לפני כן, בתנדב"א רבה [שם], מדובר על עניין עונג שבת, לגבי הפסוק [שמות כ', ז'] זכור את יום השבת לקדשו, כי מי שמענג את השבת, נחשב שהוא מכבד את הקב"ה.

וזה לשונו שם, במה אתה מקדשו? באיזה פרטים תקדש אותו?

במקרא ובמשנה, במאכל במשתה, וכסות נקיה, ובמנוחה. שהאדם נח בשב"ק. ק"ו שאינו עושה מלאכה.

שכל המענג את השבת, כאילו הוא מכבד להקב"ה, שנאמר [ישעיהו נ"ח, י"ג] וקראת לשבת ענג, לקדוש י' מְכַבֵּד. הוא דורש, שהעונג הוא מכבד את הקב"ה.

ללמדך, אם קראת לשבת עונג, אז לקדוש ה' מכובד.

ואעפ"י שאמר רבי עקיבא [שבת דף קיח.], עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות. אולי אפשר לך להבין מדבריו, כי במקום שהאדם יפשוט יד, עדיף שהוא יצטמצם מאד, אפילו שיהיה לו מאכל פשוט, במקום שהוא יפשוט יד. מכל מקום, יטול אדם בשר מעט ויין מעט. שיהיה בכל זאת, קצת שינוי. [ועיין שלחן ערוך המקוצר ח"א סימן נ"ד סעיף ט'].
אבל עכ"פ, ואל ירבה בבשר ויין יותר מדאי. ואם הרבה בבשר ויין יותר מדאי, הרי מקרא מוכיח עליו [משלי כ"ג, כ'-כ"א] אל תהי בסכאי יין, בְּזִלְלִי בָשָׂר לְמוֹ. פִּי סָבָא וְזוּלָל יִירָשׁ וגו'.

גם אם ישנה לאדם את האפשרות, מ"מ שלא יגזים. אם הוא עושה יותר מדאי, הדבר סימן שאיננו מחפש לעשות מצוה, אלא הוא עושה זאת לכבוד עצמו, לצורך התאוות והתענוגים שלו.

בפירוש טובי חיים – זהו אחד הפירושים על תנא דבי אליהו רבה – הביא [באות ט'] בשם ספר מדרש פינחס בזה"ל, יזהר האדם אחר שבת ויום טוב, ואחר תפילה בכוונת הלב, שלא לדבר בדברי עולם. שהאדם יזהר, כאשר יוצאת השבת, שלא יתחיל עם כל מיני דברים בטלים. כעת עדיין יש לך את המשך קדושת שבת, אתה מתחיל עכשיו את השבוע הבא, והכל תלוי לפי ההתחלה. אם ח"ו הוא יורד לשטיות, בעוד קדושת השבת נמשכת, לא טוב הדבר.

וכמה לא עלתה להם לטובה, כי נופל פתאום מאגרא רמא, לבירא עמיקתא ח"ו. וגם הזהיר מאד, שלא ליסע במוצאי שבת קודש עכ"ל. כך הוא מביא, בשם הספר מדרש פינחס.

והוא מוסיף כך, וכתב בספר חרדים, דע, כי כל יום ויום הבא לקראתך, הוא נסיון חדש לך.

זהו זמן ביניים, אשר אפשר לבזבז אותו. לא ימינה ולא שמאלה.

צריך לידע, כי כן דרכו של היצה"ר. בכל מקום שיוכל לקנות שלימות הרבה, מתגבר עליו מאד שלא להניחו. דוקא בדברים ובמקרים אשר אפשר להרוויח שם ברוחניות הרבה, היצה"ר בא להחליש את האדם ולהרפותו.

וכן במוצאי שבת, דיוכל לקנות שלימות מקדושת שבת על כל השבוע על ידי תורה ועבודה כנ"ל, מתגבר יותר ח"ו. אבל אדרבה, כאן הוא יכול לעשות קפיצה, לעלות לכל השבוע, ולכן הוא מתגבר.

וכתב בספר חסידים סימן ז', דכל דבר שקשה לו לאדם ועושהו, שכרו הרבה מאד עכ"ל. היכן שהאדם מרגיש את הקושי, שם הוא השכר הכי גדול. כפי שכתוב [אבות פרק ה' משנה כ"ג] לפום צערא אגרא.

ובסימן קנ"ה כתב, דמקבל שכר טוב מה שאדם כופף את יצרו, יותר ממאה מצוות שאין יצרו מסיתו ותוקפו ודוחק עליהם. אם הוא עושה מצוות, כאשר היצה"ר אינו מפריע לו לעשותם, הוא רגיל לעשות זאת ללא שום הפרעה, זהו לא כמו לעשות מצוה אשר קשה לו לעשותה. כאשר הוא עושה מצוה למרות שקשה לו – הדבר שנמנע ממנו בגלל היצר הרע – אם הוא מתגבר ועושה כנגד היצה"ר, אזי שכרו על כך הוא יותר ממאה מצוות.

לפיכך טוב יותר לעשות אותו דבר שיצר הרע מתגבר עליו. ומכניע את יצרו בעבור הבורא ברוך הוא עכ"ל.

כך הוא כותב, בעניין חשיבות קביעות הלימוד במוצ"ש. הלכך ברוך ה' שזכינו, שיש לנו כאן את הקביעות שלשיעור. כן ירבה וכן יפרוץ, אכ"ר.

קריאה קדושה שפורסמה בעש"ק זו ע"י עשרות רבנים שליט"א לחיזוק הקהילות הקד' החל משב"ק קדושים ועד חג מתן תורה, בעניין המכשירים הטמאים ופגעי הטכנולוגיה, וארבע בעיות בשימוש באינטרנט ובאביזריהו.

לגבי השבתות הללו שלפנינו, פירסמו עשרות רבנים שליט"א, לקרוא להם החל משב"ק זו –

שכך אמרו רז"ל, בכל יום מתחדש יצרו של אדם עליו וכו'. הוא מאריך על כך.

וכן בתחילת השבוע, כמו שסידרו בהבדלה באמירת (רבש"ע דאח"כ) החל עלינו את ששת ימי המעשה הבאים לקראתנו לשלום, חשוכים מכל חטא ופשע. וכן בתחילת החודש, וכן בתחילת השנה.

כל ההתחלות, הן חשובות. מצד אחד, ההתחלה היא קשה. אולם כאשר מתחילים טוב, אזי הכל הולך טוב. הכל לפי הפתיחה. כפי שאמרנו [שיעור מוצש"ק בראשית התשע"ז], כי אם האדם קם בבוקר בזמן, עושה מה שצריך בזמן, אזי כל היום הולך על דרך ימין. כגון, פתיחת השנה, לאחר הימים הנוראים. תמיד חשוב לקדש את ההתחלה, ואז היתר יימשך אחרי כן, מהראש ועד הזנב. הבאנו זאת מהחיד"א ב'מורה באצבע' עבודת הקודש, והמפרש עליו שערי הקודש.

[בעניין לקדש את ההתחלה, כדאי להוסיף מה ששמעתי מפי מה"ר לוי קשת זצ"ל, שבצעירותו היה כותב ספרי תורה לזקני אבי אמי זצ"ל שעסק במסחר סת"ם, ופעם אחת כשבא אליו לקחת מה שכתב, אמר לו, אם רצונך להצליח בחינוך ילדיך, אזי כשאתה מעיר אותם בבוקר תאמר איזה פסוק וכדומה, כדי שהדברים הראשונים שישמעו יהיו דברי תורה. איתמר].

אחרי כמה שורות, הוא מדגיש שם בטובי חיים וכותב כך בזה"ל, ולכן צריך לזהר גם במוצאי שבת, תכף אחר הבדלה והזמירות, לעסוק בתורה ובמצוות ויראת שמים, ולא בשיחה בטילה ח"ו. ראשית, הבדלה. 'זהזמירות' היינו, הפיוטים שישנם הנוהגים לומר, לכבוד מוצאי שב"ק. כגון, המבדיל בין קודש לחול וכו', אמר י"י ליעקב וכו'. איזה פיוטים שרגילים לומר. כל אחד, לפי מנהגו. אם בכלל. אח"כ לעסוק בתורה ובמצוות וירא"ש, ולא בשיחה בטילה.

ולא לשמוע ליצר הרע, שמפתה אותו לעסוק בשיחה בטילה ח"ו, או בדברים שאפשר בלעד. ומעלה בדעתו, כי עתה אין הזמן גרמא לעסוק בתורה בקביעות. כביכול מוצאי שבת,

פרשת קדושים – והלאה עד חג מתן תורה, בשם 'שבתות לקדשנו'. כפי שנאמר בפרשתנו, **וְהִתְקַדְשְׁתֶּם וְהִיִּיתֶם קְדָשִׁים** [ויקרא י"א, מ"ד]. **וְהִיִּיתֶם קְדָשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם** [במדבר ט"ז, מ']. רש"י מפרש, פרושים מן העריות. ולפי דעת הרמב"ן, זה להתקדש אפילו מדברים אשר בעצם הם מותרים, שהאדם לא יהיה נבל ברשות התורה'.

המדובר בזמנינו כעת הוא לגבי המכשירים הטמאים, כי אם האדם אינו שומר על עצמו, אזי ח"ו הוא עלול ליפול לאבדון.

אקרא בפניכם מה שהם כתבו, וגם אני הקטן הצטרפתי לכך וחתמתי.

הננו בקריאה קדושה אל כל אחד ואחד, לקחת חלק בחיזוק הגדול אשר יקרא בשם 'שבתות לקדשנו'. התחילו בשב"ק זו, עד חג מתן תורה. בשבתות הקרובות.

שכל קהילה וקהילה וישיבה וישיבה, ובכל מקום משכן יראי השם, ייחדו זמן מיוחד ויתחזקו בשמירה מפגעי הטכנולוגיה, על ידי דברי התעוררות חיזוק והדרכה מהרבנים החשובים. ושכל אחד יתחזק ויקבל על עצמו גדרים וסייגים לשמור על עצמו ובני ביתו מכל המרעין בישין האורבים לנו ולבנינו במכשירי הטכנולוגיה השונים.

הם כותבים, כי האדם צריך לקבוע לעצמו, 'גדרים וסייגים'.

אני קורא את הדברים מתוך הכתב, מכיון שאני לא 'ח' כ"כ את הדברים האלה, להיכנס לפרטי הפרטים.

ברם עכ"פ חושבני, כי אחד הנסיונות והקשיים, הוא גם למי ששומר על עצמו, ואין לו את המכשירים האלה וכו', אבל – זאת ראיתי במו עיני – באים להראות לי דברים במכשירים כאלה. אומרים לי, תראה. מישוהו בא ואמר לי, האם אתה רוצה לראות תמונה של אבא שלי? הוא רצה להראות לי במכשיר שלו, תמונה של אביו. הוא מתפאר בכך, הדרת פנים, זקן ופיאות וכו'. או אינני יודע מה. אבל לפי האדם, ולפי המכשיר, הבנתי כי זהו אינו מכשיר כשר. כאשר שאלתי אותו, האם המכשיר כשר, הוא

התחיל לגמגם. לא, אבל אין כלום, זה רק התמונה שלו. אך אני לא מסכים.

רצוני לומר, כי עצם זה שאנחנו מסתייגים, לא רוצים לראות כלום במכשיר כזה, אפילו דברים טובים, כגון לראות תמונה של צדיק, אפילו להעיף מבט דרך העברה, זה יתן אותותיו, אף שלפעמים ישנו עניין של כבוד הבריות, כי הדבר לא נעים לו. אינני יודע, האם הדבר נקרא הלבנת פנים, עכ"פ צריכים להעיר ולומר בחכמה ובעדינות. אולם כאשר עושים סוף וקץ, בשום פנים ואופן לא להסתכל כלל, אולי עי"כ הוא יבין עד היכן הדברים מגיעים, ויחליט לא להתפתות. זה עוצר, ואולי למחרת הוא בעצמו יזרוק את המכשיר הזה. יהי רצון. לאחר שיבין כך. אבל אם אנחנו מתייחסים לזה באדישות, בסדר, לא נורא, אזי הוא לא מרגיש את עצמו, שהוא מחוץ למחנה.

בהמשך הם כותבים, ומכאן הקריאה לכל קהילות הקודש, להיות שותפים בחיזוק קדוש זה, שכבר גרם חיזוק בקהילות רבות בכלל ישראל. וכעת, חובתנו להרחיב ולחזק חומות הקדושה בכל עיר ובכל קהילה. וקבעו לזה זמן, החל משבת פרשת "קדושים תהיו" ובהמשך השבועות, כהכנה לקבלת התורה, כאיש אחד בלב אחד, ממלכת כהנים קדושים.

גדול זכות כח הציבור המתחזקים ומעמידים גדרים וסייגים בנושא חמור זה, שכל קדושת הדורות תלוי בו.

כמו שאמרתי, האמת היא כי אינני יודע בזה כ"כ. אולי מי שמבין ומכיר את הדברים הללו, יוסיף לנו נופך. צריכים לשמוע הצעות, מה אפשר לעשות, איזה עניין ציבורי, דברים פרטיים וכלליים, איך להתרחק מן הדברים האלה. ומה לעשות עוד.

ובודאי כל המתחזקים בנושא חשוב זה, ומקבלים קבלות, וגודרים גדרים וסייגים, יתברכו בשמירה עליונה להם ולכל צאצאיהם, ויזכו לתורה וליראת שמים מתוך בריאות איתנה ופרנסה בשפע, ולקבל פני משיח צדקנו בב"א.

או במיילים. כל מיני הבלים ופיתויים. לצערינו, כמעט כל העולם מטונף כיום, ממש דור המבול ודור הפלגה. גם טומאה, וגם כפירה רח"ל.

בין על ידי צפייה בסרטים, סרטונים או קליפים בכל תחומי החיים. ומאד מצוי העניין של גילוי עריות, עם כל חטאי סדום ועמורה, ואולי יותר ללא גוזמא.

מי שכותב ומפרסם את הדברים הללו, זהו הרב אברמסון הי"ו מהעיר אופקים ת"ו, שהוא בקי ומכיר את הדברים האלה, הוא יהודי צדיק אבל בנושא הזה יש לו הבנה רבה ונסיון גדול. ירבו כמותו בישראל. זה מבהיל.

אבל חשבתני, למה זהו רק הדבר הרביעי? לכאורה, זה היה צריך להיות הדבר הראשון?

אולם הסבירו לי, כי הדבר תלוי. כלפי המכשירים המוגנים וכדו', הבעיות הן על פי סדר זה. הדבר הרביעי, הוא כלפי מי שיש לו את המכשירים הטמאים ממש.

ברם הרי לצערינו, מן ההיתר באים אל האיסור. בפרט ילדים, כאשר מתחילים להתעסק עם המכשירים האלה, הם מבינים בזה הרבה יותר מן המבוגרים, ואצלם זאת סכנה עצומה. הם מתמכרים לזה, נמשכים וכו', ולבסוף אינם יכולים לחיות בלי זה. ולאחר שכבר גמרו את כל המשחקים, הם מחפשים משחקים אחרים. וישנם הורים האומרים, אהה, טוב, לא נורא. נעשה 'צינזור'. אבל לאחר שזה מצונזר, אומרים שבכל זאת חסר משהו, ואז צריכים להשלים, עד שלבסוף נופלים ומגיעים לגיהנם. אלו סכנות גדולות. השם ירחם.

[כשהיינו בטיוול בטבריא, ראיתי בעיני כיצד הילדים דבוקים בצורה מוגזמת לטלפונים. שלושה ילדים עם כיפות סרוגות ישבו על ספסל, ואביהם רצה לצלם אותם. הם היו טרודים בטלפונים, ובכל פעם שביקש מהם להסתכל עליו, אמרו לו "רק רגע". לקח זמן רב עד שהצליחו להשתחרר מהטלפונים ולהצטלם. איתמר].

בהמשך הם כותבים בזה"ל, בנוסף, אחד המכשולים הקשות והמצויות ביותר, הוא נושא

בדף נפרד שקיבלתי, ראיתי כתוב, כי באופן כללי, יש ארבע בעיות בשימוש באינטרנט ואביזריהו דיליה.

דבר ראשון, בזבוז זמן – בבילויים, בקניות, ובשליחת וקריאת מיילים (הכוללים בדיחות, חדשות, סרטונים, שמירת קשר עם מרחב גדול של משפחה וחברים. זה תופס את הזמן.

דבר שני, התמכרות – פירושו שהאדם נהפך לנצרך לשימוש, ואינו יכול לשלוט על עצמו ולהימנע מהשימוש גם באופן שהוא ניזוק בחיי הנישואין, חיי חברה, לימוד תורה, איבוד ממון וכו'. כל אחד, לפי דרגת ההתמכרות שלו.

שמעתי כי פעם היה איזה מישחו, שהראש שלו היה כל הזמן במכשיר, לא ימוש מכשיר זה ממנו. עד שפעם אחת, קרתה איזו תקלה, וכמה שעות אי אפשר היה לו לראות כלום. ואז פתאום הוא 'רואה', שיש לו נות'בית, ושיש לו ילדים וכו'. פתאום הוא נתעורר, הרגיש שהוא היה נמצא בעולם אחר.

איפה הייתי עד עכשיו? לא הסתכלתי על המשפחה וכו'. החליט לשבור את המכשיר. תחילתו היה באונס, מתוך ההכרח הפסיק, אבל סופו ברצון.

הוא ראה והבין, נוכח לדעת כיצד המכשיר תופס לו לגמרי את כל הראש, הרס לו את החיים, ואין לו פנאי אפילו לאנשים הנמצאים על ידו. גם לא לבניביתו ממש. מפליא.

[חרדי אחד מאנשי הפרסום סיפר שבכל שבוע הוא הולך עם אשתו למסעדה, ואינו נהנה מכך כלל. אך פעם אחת נהנה, ולא הבין מדוע. לאחר זמן מה בעודם יושבים במסעדה, הוצרך להתקשר בטלפון, והנה הוא מנותק. ואז הבין כי הטלפון הוא הגורם לו שלא ליהנות, שכן מרבים להתקשר אליו. איתמר].

דבר שלישי, איבוד צורת האדם על ידי שיבוש בכל מערכת ההתנהגות והתיקשור עם אחרים. מאבד סבלנות, חי בהווי דמיוני, מאבד יכולת ריכוז, מרדים את כח המחשבה וכו'.

דבר רביעי, מביא את האדם לג' חמורות, בין ע"י קריאת דברים הכתובים במליארדי אתרים

ה"שיואמי", דהיינו פלאפון שנראה ככשר, אך הוא בעצם סמרטפון. ואף שהיה דגם אחד בלבד, שבעבר קיבל הכשר מוועדת הרבנים לענייני תקשורת, רוב ככל המכשירים היום הם לא כשרים, והרבה מהם עם חותמת מזוייפת.

לפעמים ישנו מכשיר, שיש עליו חותמת, וזאת חותמת מזוייפת. הראו לי זאת, כיצד מזוייפים את ההכשר, אין שום הכשר על זה, ולא יכול להיות הכשר על דבר כזה. מראים ואומרים לי, פה למטה – פתחה של-גיהנם. ישנה שם מצלמה. שלחו לי זאת בתמונה.

בעוונותינו – וזאת הנפילה הגדולה – רבים מבנות הסימינרים ובחורי הישיבות, וכן מכלל הציבור, נפלו למכשול זה, ועל כן ראוי לזעוק זעקה גדולה ומרה. השם ישמרנו.

המשך הארות והערות (מהילולת מהרי"ן) על דברי בעל שפע חיים מצאנו זצ"ל, ומה שביאר בדברי הרמ"ק בספרו אור יקר כי לעתיד לבוא כל האומות יתהפכו על ישראל להשמידם מפני שהקימו להם מלכות וכו'.

בהילולת מהרי"ן, הבאנו בס"ד בין השאר את דברי השפע חיים מצאנו זצ"ל, ואמרתי כי ישנם כמה דברים, אשר רצוני להעיר עליהם. לא הספקנו אז, רק נקודה אחת. בעת נלך לפי הסדר.

הוא כותב בזה"ל, לפני ביאת המשיח, בעת גמר הבירור, יבוא דור שלא יהיו עוד אנשים בינוניים וממוצעים, אלא יהיו רק שני דרכים. או צדיקים גמורים, או רשעים גמורים. כך היא הפתיחה, לדברים שהביא שם.

אינני מבין זאת כ"כ – אולי אם מישוהו יסביר לנו זאת, מה טוב – כי אנחנו יודעים, והדבר מפורסם, שחז"ל אומרים [סנהדרין דף צ"ח ע"א] אין בן דוד בא, אלא בדור שכולו זכאי, או כולו חייב. וכאן הוא אומר משהו אחר, שתהיה קיצוניות, לכאן או לכאן, באותו דור עצמו.

יהיו שני דברים. או צדיקים גמורים, או רשעים גמורים. אבל הוא לא התכוין, שיהיו רק כאלה או רק כאלה, אלא שבאותו הדור יהיו גם צדיקים גמורים וגם רשעים גמורים. ממוצעים, לא יהיו. לא יהיו פשרנים.

מספרים על החזון אי"ש, שהיה איזה אדם אחד מסויים, אשר דיברו בפניו בגנותו. אמר החזון"א, מה אתם רוצים? אז הוא לא צדיק, הוא בינוני. אמרו לו, א"כ מה הרב רוצה מן המזרחיסטים? גם הם בינוניים? ענה להם החזון"א, לא. ישנו הבדל מהותי. המזרחיסטים הם בינוניים בשיטה, הם אומרים שצריך להיות כך. משא"כ אותו אדם, הוא לא אומר ולא חושב שצריך להיות ככה, רק שהוא לא בדרגות כאלה. הוא מודה, כי לא זהו מה שצריך להיות. זאת איננה השיטה שלו.

בכל אופן, אם אכן באותו הדור, יהיו גם צדיקים גמורים וגם רשעים גמורים, אזי מי שיכול לעשות שיהיה דבר כזה, זהו האינטרנט, המכשירים וכו', אשר ח"ו מורידים אנשים לשאול תחתיה. רח"ל. ומצד שני, צדיקים גמורים.

ועדיין אינני מבין, מה הפירוש 'צדיקים גמורים' ו'רשעים גמורים', כי 'צדיק' אפילו לא גמור, זה מי שיש לו רוב זכויות, וכן לגבי רשע. כמ"ש הרמב"ם בפ"ג מתשובה. אם כן לפי דבריו אז הם יהיו בלי שום עוונות, והרשעים בלי שום מצוות? אינני יודע, מהו המקור, ומהי בדיוק הכוונה, בכל אופן זהו מה שכתוב שם.

הערה מהקהל: שמענו כך מפרשים את המאמר דלעיל דור שכולו זכאי, או כולו חייב, שהזכאי יהיה כולו זכאי ללא תערובת רע, והחייב כולו חייב ללא תערובת טוב.

תשובת מרן שליט"א: יישר כוחכם. בודאי לזאת הוא התכוין. כי כך מביאים אכן בשם כתבי האר"י, אך לא מצאתי את המקור שלהם. וגם לכאורה זה לא מתיישב בפשט המלים 'דור שכולו', כי משמע שהמדובר על כלל הדור. רק בדוחק אולי אפשר להסביר כך. יש עוד להעיר בזה, אך נניח בלנ"ד את ההמשך לשיעור נוסף.

*

ממשיך השפע חיים וכותב כך, וכבר הזכרתי כמה פעמים מה שכתב הרמ"ק בהגהותיו על הזוהר הקדוש [פרשת וירא] שכתב 'זיזדווגון כלהון עממיא על ברתיה דיעקב, לאֲדָחִיִּיא לה

אחד, ישנם יותר מ-20 כרכים. הדבר כתוב שם, בזה"ק פרשת וירא, בכרך החמישי דף נ"ה.

לפני כן כתוב בזה"ל, וקרבינ יתערוך בעלמא לסטר צפון, ותרין מלכין יפלוך באינון קרבינ. ויזדווגון כלהון עממיא על ברתיה דיעקב, לאדחייא לה (לון) מעלמא, ועל ההוא זמנא כתיב, (והיתה) נירמיה ל', ז' ועת צרה היא ליעקב, וממנה יושע.

מסביר הרמ"ק שם, "ויזדמנון כולהון עממיא", שיעשו עצת שלום ביניהם, ויתהפכו לישראל להשמיד, מפני שהקימו להם מלכות.

בדפוס כאן כתוב, 'לישראל' מלא. אולם כנראה, אצל השפע חיים היה כתוב בכת"י, ליש', בקיצור. ועל כן רצונו להסביר, למה כתוב בקיצור, ולא כתוב 'ישראל' מלא. נראה זאת בס"ד בהמשך.

בכל אופן, הרמ"ק מסביר שם לפני כן בזה"ל, "וקרבינ יתערוך בעלמא לסטר צפון", דהיינו מלחמות לצד השמאליים. מהם ובהם יסכסכם הקב"ה.

לגבי המלים 'לסטר צפון', אינני יודע, אולי היתה כאן לרמ"ק רוח הקודש, לגבי מלחמות רוסיה ואוקראינה, המתרחשת בזמנינו זה יותר משנה. הם ב'סטר צפון'. צד שמאל זה נחשב, כשהפנים לכיוון ירושלים.

ויזדמנון כולהו עממיא, שיעשו עצת שלום ביניהם, ויתהפכו לישראל להשמיד, מפני שהקימו להם מלכות. אמנם לא יבואו לידי שבר, אלא וממנה יושע.

וזהו מה שראה, בעל שפע חיים. א"כ זה לא 'הגהות', אלא פירוש על ספר הזוה"ק.

בכל אופן, השאלה שלי היא, למה הוא אומר על הרמ"ק, כי הוא היה נביא? וכי הרמ"ק היה נביא? לא שמענו, שהרמ"ק נחשב נביא. אפילו רבינו האר"י ז"ל, אשר נחשב יותר מן הרמ"ק, לא זכור לי שמישהו כתב עליו כי הוא נביא.

מצינו אמנם כי אביו של ר"י החסיד נקרא ע"י חכמי דודו, החסיד הקדוש הנביא וכגון שזכור בשו"ת מהרש"ל סימן כ"ט, וכן יש רבי עובדיה

מעלמא. דהיינו, שאומות העולם – שבעים אומות, בגימטריא גו"ג ומגו"ג – יקומו כנגד עם ישראל, לדחות אותם מן העולם. להעביר ולסלק את עם ישראל מן העולם, רחמנא ליצלן.

ועל ההוא זמנא כתב נירמיה ל', ז' ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע.

וזה לשון קדשו של הרמ"ק, "ויזדווגון" – ס"א ויזדמנון – כולהון עממיא, שיעשו עצת שלום ביניהם – אומות העולם – ויתהפכו ליש'. כך כתב הרמ"ק שם את תיבת 'לישראל'. ויבואו להשמיד, מפני שהקימו להם מלכות. ותהיה עת צרה ליעקב. אמנם לא יבואו לשבר, אלא וממנה יושע.

אומר על כך השפע חיים בזה"ל, זהו חידוש פלא, רוח הקודש נפלאה ודבר נבואה גלויה, שכמעט אין בדומה לה, אשר כתב נביא קדוש כהרמ"ק (שהרי בימי הרמ"ק מי העלה כזאת על דעתו, שישראל מקימים מלכות לפני ביאת המשיח).

כיצד הרמ"ק ידע, לפני 500 שנה, כי לפני ביאת המשיח, עם ישראל יקימו מלכות. דהיינו, שיהיה שלטון וממשלה בעם ישראל. שעם ישראל יחזרו מן הגלות, ויקימו מלכות. איך הרמ"ק ידע זאת? ש"מ כי זהו נביא. כך הוא כותב.

דיברתי כבר בשבחו של בעל שפע חיים, ולא אחזור על כך שוב. כעת אני רק אומר הערות לפי קוצ"ד, ואם מישהו יוכל להסביר לנו את הדברים, מה טוב ומה נעים. אבל בנתיים, נראה לי כי ישנם דברים שאינם ברורים.

מה שהוא מביא בשם הרמ"ק, כנראה בזמנו – של בעל שפע חיים – כנראה זה היה עדיין בכת"י [או מפני שהובא באור החמה וכדלקמן ד"ה השפע], כי הוא כותב שזה כתוב 'בהגהות' הרמ"ק על הזוהר. אולם, האמת כי זה לא 'הגהות'. לרמ"ק ישנו פירוש ענק, על ספר הזוהר הקד', בשם 'אור יקר'. כרכים עצומים, גדולים וארוכים. זהו פירוש רחב ידיים – זה היס גדול ורחב ידיים – על ספר הזוה"ק. הוא כבר נדפס. מי שאני אוהז בידי כעת, זהו רק כרך

הנביא ואכמ"ל, בפרט שכבר הרחבתי על זה בהפטרות שמיני של פסח, ע"פ וַיֵּצֵא חֹטֵר מִגִּזְעַי יִשְׂרָאֵל וְאֲנֹכִי אֵךְ לֹא עַל הַרְמָקָה.

לגבי רבי שמעון בר יוחאי, מצאנו כי הוא נחשב נביא. וכך גם מהרי"ץ נוקט בפשיטות, הוא כותב [בעץ חיים דף ק"א ע"ב] לגבי המלים בפיוט 'נמשחת אשריך, שמן ששון מחבריך, בזה"ל, שמן ששון מחבריך, ר"ל יותר מחבריך. שהמ"ם היא מ"ם היתרון. והעניין, כי רשב"י ע"ה עצמו היה דורש סתרי תורה, כי דבר ה' 'ונבואתו' בפיו. משא"כ חבריו, שלא היו רשאים לומר, כי אם מה ששמעו מפיו, או לדרוש מעצמם על פי הקדמות שלימדם. הם לא יכולים להגיד, יסודות חדשים. משא"כ רשב"י, הוא היה מעיין הנובע, כמו נבואה. ויש לכך מקור כתוב, בספר הזה"ק. אולם להגיד על הרמ"ק, שהוא היה נביא? אינני יודע. הכי הרבה, היה יכול להגיד, כי נצנצה רוח הקודש בדבריו.

אבל יתירה מכך, מי שיעיין במפרשים, כגון בפירוש המלבי"ם – ואולי עוד לפניו – לגבי פסוקים הכתובים בספר יחזקאל בעניין מלחמת גוג ומגוג, המלבי"ם כותב במפורש, לא ברוח הקודש, אלא ע"ד פשט, כי עם ישראל ישוב לארצו, לפני מלחמת גוג ומגוג. כך יוצא מן הפסוקים שם. כגון שכתוב [יחזקאל ל"ח] מִיָּמִים רַבִּים תִּפְקֹד, בְּאַחֲרִית הַשָּׁנִים תָּבוֹא אֶל אֶרֶץ מְשׁוּבָּת מִחֶרֶב, מִקְבָּצַת מַעֲמִים רַבִּים, עַל הָרֵי יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר הָיוּ לְחֶרֶב תָּמִיד. וְהָיָה מַעֲמִים הוֹצָאָה, וַיֵּשְׁבוּ לְבִטָּח בָּלֶם וְגו'. וּבָאתָ מִמִּקְוֶמְךָ מִיִּרְכָתִי צָפוֹן, אֲתָה וְעַמִּים רַבִּים אִתְּךָ, רִכְבֵּי סוּסִים בָּלֶם, קָהָל גָּדוֹל וְחֵיל רָב. וְעָלִיתָ עַל עַמִּי יִשְׂרָאֵל, פָּעֲנָן לְכִסּוֹת הָאָרֶץ וְגו'. רואים כך עפ"י הפשט. וכי זהו חידוש? שהם יקימו מלכות? אם לא, אז על מי יבוא גוג ומגוג למלחמה? אם עם ישראל בלי מלכות, על מי הוא בא? אולי לא כתוב במפורש על 'מלכות', על שלטון, אבל יכול להיות שהרמ"ק הבין זאת מאיזה פסוק, או מאיזה מאמר חז"ל. למה זאת צריכה להיות דוקא נבואה?

מהגם שמצינו כי חכם עדיף מנביא [ב"ב דף יב.].

*

בהמשך הוא – בעל שפע חיים – כותב כך, ואכן נראה שכל דבריו הקדושים נכתבו בדקדוק גדול, שבכוונה תחילה לא רצה לכתוב תיבת 'ל'ישראל' בשלימות, כי טעות ושקר הוא לחשוב שאלו שהקימו את המלכות, הם יהודים הראויים להיקרא בכלל 'ישראל', אלא הם מהערב רב.

ולכל היותר אפשר לכתוב עליהם הכינוי יש', שהוא חצי וחלק מהאותיות של ישראל. כי הם סוג אנשים, שהם חצי יהודי, וחצי גוי. כפי שאמרתי בדרשה לפני שנים (במעמד לרגל מלאות חמש שנים לחנוכת קרית צאנז בנתניה), שהכינוי הנכון לאנשים אלו הוא 'גוייהודי', שהם תערובת של חצי יהודי וחצי גוי. גוי ויהודי ביחד. תערובת.

הדברים לכשעצמם, הם נכונים. כי אלה שהקימו את המדינה, הם ערב רב. אנחנו כיום בגלות, תחת שלטון הערב רב. אבל להגיד שהרמ"ק רמז זאת, בכך שהוא כתב בקיצור, יש', לא יתכן. כפי שדיברתי על כך בס"ד בהילולת מהרי"ץ, כי מי שידע, בכתבי היד תמיד מקצרים, ע"כ כתבו יש' בקיצור. בהרבה מקומות, הרמ"ק כתב כך. אמנם בנ"ד, לא הדפסו ככה, אבל גם בדפוס, בפירושו זה עצמו, ראינו בהרבה מקומות שכתוב יש' בקיצור. בדפוס שלפני, הם השלימו בנ"ד את המלה, אבל הרבה פעמים – אפילו בדפוס – השאירו זאת בקיצור, כי זאת מלה החוזרת על עצמה. כפי שלגבי המלה מצרים, מי שמכיר את כתבי היד, הם תמיד מקצרים, כי קשה לטרוח בכתובה, ע"כ הם כותבים מצ'. וכן כל כיוצא בזה. מלים החוזרות על עצמן, כותבים אותן בקיצור. ברור שאין פה שום דיוק, לומר כי בכוונה הרמ"ק כתב כאן כך. זהו משהו תמוה.

*

בהמשך הוא כותב כך, עוד יש לדקדק בלשונו שכתב שהעמים יעשו עצת שלום ביניהם להשמיד את יש' מפני שהקימו להם מלכות, שהכוונה שהגויים עצמם הקימו את המלכות עבור אותם הנקראים יש'. כי כידוע שהאומות

דברים אחרים, זהו רק מן השפה ולחוץ. שעם ישראל יחזור לארצו, זה נגד יסודות הדת שלהם. צריכים לדעת זאת. בשבילם, הדבר 'אוכל אותם', הורס אותם, זהו דבר שאינם יכולים להשלים איתו. אנחנו חיים, בנסיים ונפלאות, בין שבעים זאבים.

כך היה מונח לי בזכרוני, אבל עכשיו אינני בטוח בכך, לפי מה שעיינתי בכמה ספרים וראיתי שכתוב אצלם בקוראן שארץ ישראל שייכת ליהודים, לפני ישראל. רק הם טוענים, כי אלה שהקימו את המדינה, אינם בני ישראל... [ועיין לקמן לקראת סוף השיעור].

שהרי אדוני הארץ נחשבים אלה שקנוה בקניין של כיבוש מלחמה, ואלה היו האנגלים שכבשו הארץ והמשיכו למשול בה ע"י יפוי כח של האו"ם, שלהם מסרה את זכות קניינה וכו'. וא"כ החלטת האומות הללו, אשר להם היתה הארץ, היא בעלת תוקף וכו'. ומה שהתנגדו אומות [הנ"ל] באו"ם להקמת המדינה – וכמדומני גם הרוסים – בטלה דעתם עפ"י התקנון של האו"ם וכו'. ומעכשיו אפילו היו האומות חוזרות בהם, שוב לא היה להם כח לעשות זאת, כי כבר זכינו במקום וכו'. א"כ מן הבחינה זאת, הדבר אינו תופס.

בכל אופן, אינני יודע, מדוע חשב בעל שפע חיים, כי הם אלה שהקימו? וכן מה שהוא אומר, כי העניין 'מדויק' בלשון הרמ"ק, גם דבר זה איננו מובן. אולי הוא מתכוין, לפי הבנתו שהם אלו שהקימו, אזי אפשר לפרש זאת כך במלים של הרמ"ק, כדי שלא יהיה קשה. שלא תהיה סתירה מן המציאות. וצ"ע.

שאלה מהקהל: אולי כוונתו, כי בגלל שהיתה הסכמה מצד האו"ם, לא מפריע לאף אחד מה שהערבים מתנגדים. לא היה מה לטעון בכלל.

תשובת מרן שליט"א: אבל זה לא עונה על שאלתנו. הערבים בכל מקרה יתנגדו. לא משנה להם. אנחנו מדברים, על מי הקים את המדינה. האו"ם לא הקימו, הם רק הכריזו, היו בעד.

הם הכריזו על הקמת המדינה, אולם בסופו של דבר יתהפך לבבם של גויים, והם עצמם ירגזו ויכעסו על היש' על המלכות שהם הקימו להם.

הוא אומר, 'לדקדק בלשון הרמ"ק', כי אומות העולם – כל גוג ומגוג, כל שבעים אומות – יקומו ויחליטו להשמיד את ישראל, בגלל שאנחנו – דהיינו אומות העולם – הקמנו את מדינת ישראל לעם ישראל. דהיינו, הדבר יתהפך. הם יכעסו על זאת. הם יאמרו, טעינו בכך שהקמנו מדינה ליהודים.

היכן דבר זה, 'מדודק בלשונו' של הרמ"ק?

אולי בגלל שכתוב, שהקימו 'להם' מלכות. שמא מן המלה, הקימו 'להם', הוא הבין שאומות העולם הקימו את המדינה לישראל. ברם, אין חובה לפרש כך. הכוונה היא, כי עם ישראל הקימו לעצמם.

גם אינני יודע, מדוע הוא חושב שהגויים הקימו את המדינה? וכי הגויים הקימו את המדינה? יהודים חילוניים הם שהקימו את המדינה. רק מה, אומות העולם הסכימו. הם הכריזו על כך, בהצהרות באו"ם ובאנגליה וכו'. אבל לא שהם הקימו. יהודים הקימו את המדינה, רק שמצידם היתה הסכמה, ועוד לפני כן היו הכרזות והצהרות וכו'. והוא בעצמו כתב שהאומות 'הכריזו'.

מי שיעיין באוצר הפוסקים [אבן העזר, כרך כ', דף 12], יראה כי הביאו בזה"ל, ההכרה של האו"ם בזכות ישראל ודאי מספיקה להחשב שלא "ביד חזקה". הרי כתוב [בכתובות דף קיא.] שהקב"ה השביע את ישראל שלוש שבועות, ואחת מהן 'שלא יעלו בחומה', דהיינו שלא יעלו ביד חזקה. על כך הוא אומר, כי זה לא נקרא שעלינו ביד חזקה.

אע"פ שעמי ערב השכנים, וכן ערבים מתושבי הארץ התנגדו לזה. הרי מיד לאחר הקמת המדינה, בשנת התש"ח, תכף למחרת, פרצה המלחמה, בשנת התש"ח. כי הערבים, בשום אופן לא יסכימו להקמת מדינה ליהודים, מפני שהדבר נוגד את דתם. אין הוה אמינא בכלל. א"י לדידהו שייכת להם. ואם הם אומרים

והנה הוא בעצמו – בעל שפע חיים – לא הבין כך בעבר. ראיתי כי בספרו שפע חיים [תורה ומועדים ט"ו, עמ' שי"א] הוא כתב בזה"ל, נראה לי לפרש מ"ש הרמ"ק זיע"א באור החמה פרשת וירא וכו'.

השפע חיים מביא זאת בשם בעל אור החמה, זהו מהר"ר אברהם גלאנט, שהביא את דברי רבו הרמ"ק, עוד לפני שנדפס הפירוש אור יקר בעצמו בשלמותו בדורנו. הוא מביא ממנו קטעים מסויימים, וכן את הפסקא הזאת – יתהפכו לישראל להשמיד. ופה כתוב, ליש' בקיצור. א"כ אולי זה לא שבעל שפע חיים ראה זאת בכת"י של הרמ"ק, אלא הוא ראה זאת כאן בספר אור החמה, כי כבר הוא הביא את דברי הרמ"ק הללו.

ונראה בכוונת קדשו, דקודם ביאת המשיח, יקימו להם מלכות. והאיך שיהיו, לא יהיו רוצים להשתמד ולהתערב בגויים. הוא מדבר על הרשעים, אשר הקימו את המדינה. הם עכ"פ לא רצו להתערב בגויים. והסטרא אחרא תראה את כל הנעשה, ותחרוק שן, על שלא נעשה כרצונה, ולא נתמלאה שאיפתה שלא יזכר שם ישראל עוד.

אלא אדרבה, היהדות החרדית פורחת ועולה, הגם שלא ממש כראוי, אבל בכל זאת רואים שספסלי דבי מדרשא מלאים בבני תורה שעוסקים בתורה יומם ולילה, ונבנים והולכים תלמודי תורה ומקוואות, וביום הכיפורים הולכים כולם לבית הכנסת לבקש מהקב"ה סלח נא מחל נא כפר נא, ובפסח אוכלים מצות. הנה כמה מדינה, אמנם בסדר, ישנם חסרונות ופגמים פה ושם, אולם הסטרא אחרא זועם.

ומחמת זעמה של הסטרא אחרא, על שלא עלה בידיה כזממה הרע, יזדווגון כולהון עממיא, גם אלו שהיו עד עכשיו שונאים איש את רעהו שנאת מות, שיעשו עצת שלום ביניהם, ויתהפכו ליש' להשמיד, "מפני שהקימו להם מלכות". שכל רגזם הוא, מחמת שאין ישראל רוצים להתערב ביניהם לגמרי, אלא [במדבר כ"ג, ט'] ובגוים לא יתחשב.

למה הקמתם מדינה לבד? אלא כי אפילו הרשעים שבישראל, אינם רוצים להתערב עם הגויים, אלא רצונם להיות לבד. אם כן, לסטרא אחרא הדבר מפריע, כי סה"כ הוא חשב ורצה שהם יתבוללו וייעלמו.

ואז כאשר יגיע למצב כזה, שכל שרי האומות ירצו חלילה להשמיד את ישראל, ולא יהיה ביניהם אפילו אחד שיאמר מלה טובה עליהם, "ותהיה עת צרה ליעקב", אשר כמוהו לא נהייתה מדור המבול. שאף המן הרשע, לא היתה לו שליטה על כל העולם כולו, שבא"י לא היתה הגזירה, ורשעים אלו ירצו לעקור את הכל.

"אמנם לא יבואו לשבר", שלא תעלה בידם מחשבתם הרעה על היהודים, אלא "וממנה יושע". וממנה דייקא, דכיון שתתגלה לעין כל גודל רשעותם של שרי האומות, ישליכם השי"ת משמי השמים עד שאול תחתיה ביחד עם כסאותיהם, וכמו שעשו לשר של מצרים, ויטהרו ויקדשו את המקומות ששכנו שם בכל מיני קדושות, ויקויים הייעוד ובכל הגויים אעשה כלה ואותך לא אעשה כלה [כי אַעֲשֶׂה כָּלָה בְּכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִפְצֹתִיךָ שָׁם, אֲךְ אֶתְּךָ לֹא אַעֲשֶׂה כָּלָה וְגו'] [ירמיהו ל', י"א], וממנה יושע.

הנה הוא בעצמו, הבין כך בעבר. אינני יודע, מה נשתנה פתאום כאן?

גם בספרו שפע חיים [תורה ומועדים י"ז, עמ' קכ"ו] הוא כתב בזה"ל, על פי זה מובנים לי דברי הרמ"ק זיע"א באור החמה [פר' וירא] וכו'. והוקשה לי הבנת דב"ק, אך עתה נ"ל לפרש פירוש ברור ואמת, דכשיתאספו האומות בעצת שלום ביניהם להשמיד חלילה, תהיה עת צרה ליעקב, היינו לפשוטי העם. אולם מ"מ, כיון שבני ישראל יבהלו ויפחדו מהאיומים שלהם, שמא ח"ו עומד לבוא עליהם חרבן שלישי (וכמ"ש בפסיקתא רבתי פרק ל"ו ד', שנה שמלך המשיח נגלה וכו', וישראל מתרעשים ומתבהלים ואומרים, להיכן נלך ולהיכן נבוא וכו'), אז יאמר הקב"ה, אל תתיראו בני. כי בשביל הפחד גרידא – עצם זה

שערי יצחק – השיעור השבועי

העולם, רוצים להשמיד את כל ישראל. מבחינתם, אין הבדל. כל מי שנקרא בשם ישראל. והצדיקים נמצאים בצרה, מבית ומחוץ. והיהודים היושבים בירושלם עיר הקודש, ובכל המקומות והערים הקדושות, יסבלו מהם ויפחדו מפניהם פחד מות. כך שיהיו מוקפים בצרה מכל צד, מימין ומשמאל, סבובי גם סבובי [תהלים קי"ח, י"א].

אבל – מסיים הרמ"ק בנחמה טובה – כי על אף שתהיה עת צרה ליעקב, אמנם לא יבואו לשבר, אלא וממנה יושע. מן הצרה עצמה, תהיה התשועה.

הדברים טובים מצד עצמם, אולם ישנו כאן משהו, אשר איננו יודע כיצד להבינו. הוא מסביר, כי 'עת צרה היא ליעקב' היינו, שהצרה תהיה גם לצדיקים ולקדושים אשר ראויים להיקרא 'יעקב', ולא רק אלו הנקראים 'ישראל'.

אך הדבר בדיוק ההיפך. הרי כל מקום שכתוב 'יעקב' ו'ישראל', זאת איננה סתם כפילות במלים שונות. יעקב, אלו אנשים בדרגה נמוכה. ישראל, הם אלו שבדרגה גבוהה. תמיד כך הוא הכלל. כפי שנאמר לגבי יעקב אבינו, **לֹא יִקְרָא שְׁמִי עוֹד יַעֲקֹב כִּי אִם יִשְׂרָאֵל וְגו'** [בראשית ל"ה, י"]. ישראל, זה מלשון שררה.

דבר כזה, כתוב בכל ספרי המפרשים. איננו יודע, כיצד נתהפך אצלו כאן, כי כביכול 'יעקב' הם החשובים.

לדוגמא מי שיעיין בספר נפלאות מתורתך [פרשת במדבר, עמ' ל"ז], יראה כי הבאתי בס"ד בזה"ל, גם ידוע שיש הפרש בין כינוי יעקב, לכינוי ישראל. כי שם יעקב יורה על הפחותים, שהוא לשון עֲקָבָה ומרמה. ושם ישראל, יקרא על הצדיקים הישרים, ישר אל וכו'. וזהו שאמר [במדבר כ"ה, ה'] **מִה טָבוּ אֱהָלֶיךָ יַעֲקֹב מִשְׁכְּנֶיךָ יִשְׂרָאֵל וכו'.** בכל המקומות, מפרשים בדרך הזאת.

וישנו דבר חידוש במלבי"ם [תהלים סוף פרק נ"ג] – הוא מסביר קצת אחרת, אבל גם לפי דבריו זה כמעט כך – לגבי הפסוק [שם פס' ז'] **יָגַל יַעֲקֹב,**

שאתם מפחדים – נפטרם מכל עונש, וכבר הגיע זמן גאולתכם.

וזה פירוש [במדבר י', ט'] **וְנוֹשְׁעֵתֶם מֵאִיְבֵיכֶם** – תשמעו פירוש מעניין – בשביל מה שזממו אויביכם לעשות לכם, ולא מצד עצמותכם, מחמת שתהיו ראויים להיגאל. התשועה תהיה, בגלל אומות העולם, לא בגללכם. אתם לא ראויים להיגאל, אבל קיבלתם את העונש.

וזה מ"ש הרמ"ק, **זממה יושעי' (ל' נפעל), רצונו לומר כי מאליו תהיו נושעים, אפילו בלי תשובה.** ולא יבואו לשבר ח"ו, דבבן נח המחשבה כמעשה. א"כ עצם כך שהם רצו להשמיד את עם ישראל, זהו כאילו שהם עשו זאת, וממילא צריכים להיענש.

כדילפינן בירושלמי [פ"א דפאה הלכה כ"ג, ומובא בתוס' קידושין דף ט"ל ע"ב ד"ה מחשבה], מדרכתיב [עובדיה א', ט"ז] **מָהָר עָשׂוּ מְקַטְלִי מַחְמָס אֲחִיקָי יַעֲקֹב תִּבְכֶּסֶף בּוֹשָׁה, וְנִכְרַתְּ לְעוֹלָם.** וכי הרגו? וכי עשו הרג את יעקב אבינו? הרי הוא לא הרג את יעקב? התשובה היא, אלא מלמד שחשב עליו להרגו, והעלה עליו הכתוב כאילו הרגו.

שהרי מה שלא הוציא לפועל את רצונו, היה משום שהשיי'ת הפר עצתו וקלקל מחשבתו עיי"ש. הסיבה שהוא לא הרג אותו, זה לא בגלל שהוא חזר בו, אלא כי הקב"ה הפר את עצתו. הוא מצידו, היה מגיע לכך.

*

ממשיך השפע חיים וכותב בזה"ל, ותהיה עת צרה ליעקב, פירוש, שאף הגויים יתכוונו להשמיד את הרשעים עוכרי ישראל הנקראים יש', אבל למעשה דבר זה יהיה לצרה כפולה ומרה גם לבני יֵאל חי האמיתיים והקדושים הראויים להיקרא יעקב, ותהיה להם צרה כפולה משני צדדים.

מצד אחד, יסבלו יראי ה' מפני אותם יש', הערב רב עוכרי ישראל, אשר שונאים את ישראל שנאה גדולה יותר מהגויים. אלה השמאלנים, הרשעים, עוכרי ישראל. הם שונאים את ישראל, יותר מן הגויים.

ומצד שני, יהיו בצרה מפני הגויים שיבקשו להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים. אומות

יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל. למה יעקב יגל, וישראל יישמח?

מסביר המלבי"ם בזה"ל, ע"י ששייב ה' שבות עמו, ויבא זמן הגאולה, ואז יגל יעקב, שהם עשרת השבטים הנדחים, וישמח ישראל, שהם בני יהודה. וגיל מורה על דבר מתחדש, ושמחה היא השמחה התמידית, כי לישראל שהם שבט יהודה לא יתחדש דבר חדש – כי הם בלאו הכי נושעו – אבל ליעקב, שהם עתה אובדים ונדחים, יהיה זה דבר מתחדש, שע"ז שייך לשון גילה. ההבדל לדעתו בין גיל לבין שמחה, ש'גיל' זהו דבר שנתחדש.

א"כ לכאורה, הוא קורא בשם ישראל, לבני שבט יהודה, אלה אשר זכו לישועה, כי עשרת השבטים הנדחים, הם כבר בחזקת אבודים. והדבר פלא, גם מפני שבעל שפע חיים בעצמו, במקומות אחרים [בספריו] כותב כך.

למשל, ב'רעוא דרעוין' [ויקרא דף מ"ו] הוא כותב כך, זלא אותי קראת יעקב, שעדיין לא התחלת אף לקרוא בעבודת ה', ואפילו לא בבחינת יעקב. וזה לך האות, כי יגעת בי ישראל, שהינך סבור שהרבית לעשות ברוב יגיעה, ושאתה גדול במעלה במדרגת ישראל. בעוד שהיא הנותנת, דבאמת אינך אפילו לא במדרגת יעקב, שהיא מדרגה שפלה, על דרך [בראשית כ"ה, כ"ז] וַיְדַו אֶחָזֶק בְּעֵקֶב עֲשׂוֹ.

לא הבנתי, כיצד נתהפכו כאן הדברים.

גם בדרשות חומש רש"י, ראיתי עכ"פ ב'תוכן', בעל שפע חיים כבר הביא זאת, בשם ספר נועם אלימלך, בזה"ל, צדיק בבחינת יעקב, דואג עבור בני ישראל, ומשפיע להם כל טוב. צדיק שבבחינת ישראל, דואג לצד הרוחני של בני ישראל, ומצטער כשנופלים מקיום תורה ומצוות. אבל חשוב יותר הצדיק שבבחינת יעקב, שמשותף אפילו בצער הגשמי, כשהם דחוקים בפרנסה.

*

מובא בשם הרב מבריסק זצ"ל [עובדות והנהגות לבית בריסק, חלק ד' עמ' ר"ז] בזה"ל, בעת הסכמת האו"ם בשנת התש"ח, אמר הרב מבריסק זצ"ל, שכעת אחר כל הצרות של-שואה, היה

עת רצון לפני ה'. בעוה"ר היתה שואת אירופה, ולאחר מכן היה זמן שהיתה יכולה להיות הגאולה.

ואילו היו מתפללים בבכי ותחנונים, היינו זוכים לביאת המשיח. אולם עכשיו, שששו ושמחו עם המדינה, ואמרו שזו 'אתחלתא דגאולה', נדמה שגם בשמים יסתפקו בגאולה פחותה כזו לעם ישראל.

חשבו כי זאת 'אתחלתא דגאולה', אולם לא הבינו כי בעצם – רחמנא ליציל – הם השתמשו בכך, בכדי להרוס קהילות שלימות מעם ישראל, להעבירם על דתם.

מספרים כי פעם מישוהו בא אל החזון אי"ש ואמר לו, שאל אותו, כי כבר ששים שנה הוא קם ועושה תיקון חצות, אולם כעת שקמה המדינה, האם עליו להפסיק מלומר?

החזון"א התחיל להסביר לו, לא, תראה, אל תחשוב כך כלפי המדינה, כי לצערינו הם רשעים גדולים. גם אם הם עושים 'רבנות' מטעמים וכו', הכל זהו טשטוש, כי בעצם הם רוצים להשתלט על הציבור. פירט לו מדוע ולמה.

כאשר סיפרו זאת להרב מבריסק, הוא אמר, אינני יודע כמה סבלנות גדולה יש לחזון"א? איזה שוטה הוא השואל הזה. ששים שנה הוא התפלל, בכדי שהזקן ההוא – אינני רוצה להזכיר את שמו המלא, בן גור, שם משפחתו המקורי הוא גרין – יהיה ראש ממשלה? על זאת הוא התפלל ששים שנה? זהו מה שהיה לו בראשו? א"כ איננו מבין, מה זאת מדינה.

רמז נפלא בפסוק ואת השפן וגו' ופרסה לא יפריס, כי לעת"ל מלכות פרס – אירן לא יפריסו, אם עם ישראל ישמור על גדרי הקדושה.

ישנה שאלה, לגבי הפסוק [ויקרא י"א, ה'] וְאֵת הַשֶּׁפֶן, כִּי מַעֲלָה גָרָה הוּא, וּפְרָסָה לֹא יִפְרִיס, טָמֵא הוּא לָכֶם. מה הפירוש, ופרסה לא יפריס? וכי מדברים על העתיד, או על העבר? המדובר לגבי שפן, שהוא חי וקיים כעת, כתוב שהוא מעלה גרה, א"כ היה צ"ל כתוב ג"כ ופרסה איננו מפריס. מה זה, לא יפריס? בעתיד?

ז'פרסה' – דהיינו הפרסי – 'לא יפרס'. יש לנו כאן בשורה. הפסוק הזה מבשר לנו, ז'פרסה לא יפרס. דהיינו, כשיגיעו ח"ו צרות חבלי המשיח, בעתיד, הפרסי לא יפרס. פרסה היינו, סדק. מה שיטנו ברגל הבהמה. כפי שכתוב בעניין מלחמה, [ישעיהו ז', ו'] נַעֲלָה בַיהוּדָה וּנְקִיצָנָה וּנְבַקְעָנָה אֲלֵינוּ. [שמואל ב' כ"ג, ט"ז] וַיִּבְקְעוּ שְׁלֹשֶׁת הַגְּבֵרִים בְּמַחֲנֶה פְּלִשְׁתִּים. להבקיע את המחנה.

הפסוק דלעיל מבשר לנו, כי לא רק שהם לא יצליחו להבקיע במחנה, אלא שלא יצליחו אפילו לעשות סדק בארץ ישראל. הפרסי, לא יפרס, לא יצליח לעשות אפי' סדק בא"י.

כמו שאמרנו, הם קראו למדינתם בשם איראן, כי רצונם להשתוות אתם, ולהגיד שהם מאותו גזע הארי, ומטרתם שווה. הרי הפרסים, בשרשם, אינם ערבים. הלוא הם שונים מן הערבים, גם יש להם שפה אחרת. בעבר, הם היו עובדי ע"ז, האש וכו', שני רשויות, כנודע מהש"ס. אולם לבסוף, לאחר מכן, הם קיבלו עליהם את דת האיסלאם. הם נהיו כמו הערבים בעניין הדת, אבל יש להם תכונות אחרות, טבע אחר וכו'. אלו סוג אחר של אנשים. כנראה הם אכן מאותו הגזע, רק שהשאר עברו בימי קדם לאירופה.

שאלה מהקהל: אבל לא רק הפרסים היו עובדי עבודה זרה ובסוף קיבלו את דת האסלאם, הפרט הזה לכאורה אינו קשור לעניין, כי גם הערבים עצמם דהיינו בני ארץ ערב, וכן בני מצרים סוריא ועירק ודומיהם, מעיקרא היו עובדי עבודה זרה.

תשובת מרן שליט"א: נכון. אבל הפרסים יותר מאוחר מהם. ואולי גם התורכים. להבדיל בין הקודש ובין החול, בימי תרת, מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו...

ואגב, יש כאן עניין נפלא. ידוע כי המוסלמים בני ארץ ערב, ששם נתייסדה דתם, כפו אותה על בני כל הארצות הללו. ולעומתם צאצאיהם כה אדוקים בדתם, כאילו אבותיהם חשקו בה. ואעיקרא נראה כי התואר ערבים גם לבני

ישנם תירוצים רבים, לגבי עניין זה.

לענייננו נקדים על פי מה שחז"ל אומרים, כי הגמל והשפן והארנבת והחזיר, אלו הארבעה הכתובים בתורה, יש בהם רמז לעניין ארבע מלכיות. והשפן, רומז למלכות פרס. כך כתוב במדרש ויקרא רבה [פ"ג אות ה'], וברבינו בחיי ובכלי יקר.

מי זאת מלכות פרס?

אפשר לראות בכך את רוח הקודש שהיתה לחז"ל. מובא בגמרא עבודה זרה [נדף ב:]: שמלכות פרס, היא החשובה אחרי רומי. ועד ביאת המשיח, יהיה חשיבות למלכות פרס. יעו"ש ובתוספות סוד"ה וארו. מלכות רומי, היא המלכות הראשונה החשובה, בזמנינו פירושו אמריקה ואירופה, ואחריהם זאת מלכות פרס. והנה אנחנו רואים ושומעים זאת רק בדורינו, במו עינינו ואזנינו.

בעוה"ר, מי שמכריז תמיד – השכם והערב – להשמיד את מדינת ישראל, זאת מלכות פרס, אשר בזמנינו. הם אומרים זאת, בריש גלי. הם יותר גרועים מהמן הרשע, אשר אמר [אסתר ג', י"ג] לַהֲשָׁמִיד לַהֲרֹג וּלְאַבֵּד אֶת כָּל הַיְּהוּדִים וְגו' פִּיּוֹם אֶחָד. אולם בשבילם, זה 'ברגע אחד'. בלחיצת כפתור אחת. רח"ל.

כתוב [עי' סנהדרין דף צ"ז ע"ב] שהקב"ה מעמיד להם מלך, שגזירותיו קשות כהמן, וישראל עושים תשובה ומחזירים למוטב. וי"ג קשות מהמן, במי"ם.

לפי זה, יש לנו בפסוק דלעיל, בשורה טובה. ז'פרסה לא יפרס. פרסה היינו, מלכות פרס. היום בזמנינו, קוראים להם בשם איראן. פרס לשעבר, זאת איראן של היום. זכורני את הפרסים הראשונים, שהיו אומרים על עצמם כי הם 'פֶּאַרְסִי מְדוּנִי'. על-שם פרס ומדי.

הם שינו את שמם, לשם איראן, בשנת התרצ"ב. והסיבה היא, כי הם התחברו עם הגרמנים. הפרסים הגרמנים, הם מאותו הגזע, גזע הארי. כמו הרשעים האלה, הגרמנים ימ"ש. לכן הם קראו לעצמם, בשם איראן. אולם שמם האמיתי הוא, פרס.

מצרים סוריא ועירק ודומיהם, אינו אלא מפני שהם מדברים בשפה הערבית, מאז שכפו עליהם המוסלמים בני ארץ ערב את דת האסלאם, שאז נתבטלו השפות המיוחדות לכל אחת מארצותיהם. ואיני יודע ממתו התחילו לקרוא גם להם ערבים, ואולי רק בזמנים האחרונים. איתמר.]

הדבר הזה שהם נקראו מחדש בשם איראן, בא להגיד לנו, להזכיר לנו, [תהלים ג, ז] לא אִירָא מִרְבָּבוֹת עָם. [תהלים כ"ז, א] יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּי אִירָא. לגבי מלחמת גוג ומגוג נאמר, [תהלים כ"ז, ג] אִם תַּחֲנֶנָּה עָלַי מִחֲנָה לֹא יִירָא לִפְנֵי. הדבר בעצם בא בשבילנו, להגיד לנו, [דברים א, כ"ט] לֹא תַעֲרֹצוּן וְלֹא תִירָאוּן מֵהֶם. בשמה של מדינה, רמוז את הפחד מהם. אבל בפסוק שם, המלה 'תיראו' נגמרת בנו"ן פשוטה, פירושו שסופם יהיה, שהם יפלו לעמקי פי שחת, למדורי גיהנם התחתונים. ואחריתם עדי אובד. אולם מבחינתנו, אנחנו לא נירא מהם.

שאלה מהקהל: רמז הנו"ן שנגמרת עם נו"ן פשוטה וכו', בלתי מובן. אבל י"ל באופן אחר, שהנו"ן בסוף התיבה רומז נקבה כידוע, להורות שלא יהיו חזקים אלא חלשים כנקבה.

תשובת מרן שליט"א: התכוונתי שצורת הנו"ן הפשוטה ארוכה ויורדת למטה מן השורה, כך הם יפלו לשאול תחתיה, מטה מטה.

ברם כל זאת יהיה, בזכות [ויקרא י"א, ב'] זֹאת הַחֵיהָ אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ וְגו', וְאֵת הַשָּׂפָן כִּי מַעֲלָה גֵרָה הוּא וּפְרָסָה לֹא יִפְרִיס. מה שמביא חיים לעם ישראל, מה שמציל אותם, זאת השמירה והזהירות ממאכלות אסורות. הקב"ה הבדיל את עם ישראל מן הטומאה, ובזה הם ראויים להיות חיים. זהו דבר אחד.

דבר שני, לגבי המלים 'פרסה לא יפריס', הרי אותיות זסשר"ץ הן מתחלפות, האות סמ"ך והאות צאד"י מתחלפות, א"כ הדבר יהיה בזכות שלא תהיה פריצות. 'פרצה לא יפריץ'. אם רוצים שהפרסים לא יפריסו, זהו אם ח"ו לא נתנהג בפריצות.

נמצא שזאת נבואה לזמנינו, לכן כתוב בלשון עתיד לא יפריס'.

וגם שבזכות זאת, יבוא משיח בן דוד, שהוא מבית פרץ. אז, יתגלה 'הפרצי'. אם אנחנו נשמור על גדרי הקדושה, כפי שדיברנו לעיל, וק"ו לגבי ההתרחקות מן המכשירים הטמאים האלה, לא מבעיא.

אולם כנראה אם זהו נסיון קשה בדור שלנו, אם בא לנו הנסיון הזה, היצה"ר הביא נסיונות חמורים כאלה אשר לא היו מימות עולם, ולפי הדור צריכים אותם, יכולים לעמוד בהם, מי שיעמוד בנסיון האדיר הזה, הקב"ה ישמרנו ויצילנו, ש'הפרסה לא יפריס'.

חֲרָפָם תָּבוֹא בְּלָפָם, וְקִשְׁתוֹתֵם תִּשְׁבְּרֶנָּה [תהלים ל"ז, ט"ז]. כָּל כְּלִי יוֹצֵר עָלֶיךָ לֹא יִצְלַח וְגו' [ישעיהו נ"ד, י"ז]. יתפרסו ויתבקעו ויתפוצצו עם הפצצות שלהם.

הערה בכתב מהקהל: לגבי השאלה מה זה ופרסה לא יפריס, בלשון עתיד וכו', כל דברי הרב הם בדרך חז"ל שרגילים לדרוש עניינים כאלה גם להלכה. אבל לפי הפשט לא קשיא מידי, כי כך היא דרך המקרא הרבה פעמים לדבר בלשון עתיד במקום לשון הווה או עבר. וגם כאן לפי הפשט בודאי הכוונה להווה.

תשובת מרן שליט"א: פשיטא. כך מובן גם מן התרגום, ופרסתיה לא סדיקא. וכן מתפסיר רס"ג. אבל בודאי קשה שהרי מה נשתנה מן הגמל בפסוק הקודם שכתוב ופרסה איננו מפריס? האם משהו מן הפשטנים יעזו 'לתקן' את 'הטעות' חלילה, שיהיה כתוב כך גם לגבי שפן... חלילה. בודאי מוכרח להודות שבכוונה שינה השי"ת בכתובת התורה, לרמז עניינים רבים חוץ מן הפשט. ואני הקטן עניתי חלקי, מה שקיבלה בסיני נשמתי.

תשובה לשואל בעניין נוסח הברכה למתעטש, ומהו הנוסח שעונה לו חבריו.

הנני רואה כי הזמן קצר והמלאכה מרובה, על כן אדבר בס"ד לגבי שני עניינים, תשובות למכתבי שאלות שקיבלתי.

השאלה הראשונה, היא מידידנו הרה"ג אליהו נהרי הי"ו, שכתב אלי בזה"ל, לכבוד יקר

ברכות דף נ"ג ע"א, לא היו אומרים מרפא בבית המדרש וכו'.

והבאתי עוד בזה"ל, אמנם השתילי זיתים לא העלה זה, והביא רק עניין אחר שבתחילת דברי המג"א שם יעו"ש, נראה לפי שבעירו לא נהגו לומר הברכות בסגנון זה, רק באופן אחר בשפה המדוברת שם בלשון ערבי, שהשומעים מברכים אותו, והוא גם כן מברכם להתמיד בבריאות וכו'. [תמצא זאת בדברים דלקמן ד"ה למתעטש].

[לגבי מה שהוא עונה ברוך תהיה, ואינו עונה אמן, וכמו שכתבו המג"א ושאר אחרונים בשם המדרש, שגם כאשר אדם מתברך מפי חברו יענה אמן, יש לפרש כי זהו כמו שאר ברכות איש לרעהו שיש לכל אחת מהן ענייה מיוחדת ולא אמן, כי היא עומדת במקום זה. דהיינו מזה שהוא עונה לו בחזרה מובן שקיבל ברכתו. כמו שדיברנו בזמנו [שיעור מוצש"ק בראשית התש"פ] לגבי מדוע אין עונים אמן, כשמברך איש לרעהו בימים נוראים תיכתב בספר החיים ובספר הזכרון, אלא אומר ואתה תיכתב וכו', וכל כיוצא בזה].

ועכשיו שואל הרב אליהו הי"ו, מסתמא לא נעלם מעיני הרב הנוסח שהעלו בספר אלף בי עמ' קי"א ומצפי"ת עמ' 176, שחבירו עונה לו 'תשבע חיים'.

דרך אגב, אם מדברים על מה 'שהעלו' בספר אל"ף ב"י, צריכים לדעת כי מלכתחילה, הספר הזה לא נולד אלא רק על ידינו. אמנם הדבר אינו מוזכר בספר, אבל העורך הראשון של ספר זה, היה הרב שלום חרד יצ"ו, אשר היה אז חברותא שלי בכולל תורה ושלום, של הרב שמעון בן שלמה הי"ו. הוא היה המארי הראשון, בתלמוד תורה תורת אבות. אפילו את שם הספר, אל"ף ב"י, אני נתתי אותו. כי עדיין לא היה להם נסיון בכלל, איך מלמדים את הילדים? איך להגיד? אפילו המלים אל"ף ב"י, נשמע להם מוזר. כיצד לנקד את המלה אל"ף לפי גירסתינו? הם עדיין לא הכניסו לראשם, שישנו אֶלְ"ף, אי נמי אֶלְ"ף, ולא אֶלְף כמו אצל האשכנזים. והם גם הסתבכו האם לכתוב ב"י או

תפארת גדולת מורינו ורבינו מאיר עינינו מרן הגאון הגדול רבי יצחק רצאבי שליט"א. ראיתי מה שכתב הרב שליט"א בשע"ה או"ח סי' מ"ז ה"ח ובעיני יצחק שם בעניין נוסח הברכה למתעטש.

*

טוב שהוא העיר על כך.

ונקדים כי בשלחן ערוך המקוצר [סימן מ"ז סעיף ח'] כתבתי בס"ד כך, מי שהתעטש, ואמר לו חברו אָסוּתָא (דהיינו שתהיה לו רפואה) וכו'. יש לדקדק שלא כתוב זאת בסגנון, שצריך לומר אסותא, אלא אם חברו אמר לו כך.

ובלא"ה גם תלוי מתי? אם זהו בזמן לימוד תורה, אזי כתוב [בגמ' ברכות דף נג:] כי אין אומרים 'אסותא' בבית המדרש, וישנו נדון באחרונים האם הדבר כך גם בזמנינו. עד כדי כך, שלא יהיה ביטול תורה, אפילו בזמן קצר בזה.

המפרשים שם נחלקים בעניין, אולם כך הדבר נוטה, כי בזמן הלימוד לא להגיד זאת. וכן העליתי בס"ד בשע"ה חלק יו"ד הל' תלמוד תורה [סימן קס"ד סעיף י"ח], אין לומר לו "אָסוּתָא", מפני ביטול בית המדרש. וגם בזמנינו אין להקל בדבר יעו"ש.

אבל עכ"פ לא בזמן לימוד, שאין חשש ביטול תורה, אם חברו אומר לו אסותא, מה הוא צריך לענות?

כתבתי בס"ד שם [בסימן מ"ז ס"ח] בהמשך בזה"ל, יענה לו תחילה, ברוך תהיה. ואחר כך יתפלל ויאמר, לישועתך קויתי י"י. לפי שאמרו חז"ל, כל המבקש רחמים על חברו, הוא נחנה תחילה.

בהתחלה – על ה'אסותא' – ישיב לחבירו 'ברוך תהיה', על כך שבירך אותו שתהיה לו רפואה. ואח"כ יאמר, לישועתך קויתי י"י.

ישנה על כך אריכות שם בהערות 'עיני יצחק' למטה, הבאתי בס"ד את המקורות לעניין הזה, וכתבתי [בהערה כ'] בזה"ל, ועיקר נוסחאות אלו, דהיינו אמירת אסותא, וכן לישועתך קויתי י"י, רבים נוהגים כן אצלינו [ומקור לזה נז' בגמרא

בִּינָתָהּ? אַבֵּל ב"ה, נִתְּנָנוּ אֶת הַדְּחִיפָה לַעֲנִיִּין הַזֶּה. כָּל הַסֵּפֶר הַזֶּה, נֻצַּר בַּעֲצָם עַל יְדִינוּ. כָּל הַהֲכוּנָה, אֵיךְ לְהַתְחִיל אֶת סֵדֶר קְרִיאַת הָאוֹתִיּוֹת, וְאִפִּילוֹ כְּגֹן א"ת ב"ש, וְכֵן אֲלֵב"ס גִּנְד"ס, וְכְדוּמָה. הַכֹּל נַעֲשֶׂה מַעֲיָקְרָא עַל יְדִינוּ, בְּזִכּוֹת מַה שֶׁלְּמַדְתִּי וַיְדַעְתִּי מִפִּי אֲאֻמֹּר זַ"ל. אַחֵר כֵּךְ, בְּשִׁלְבִים מֵאוֹחֲרִים, כִּבֵּר הַתַּעֲרָבוֹ אַחֲרִים וְהוֹסִיפוּ וְשִׁינוּ כָּל מִינֵי דְבָרִים, אֲבָל הַהֲתַחֲלָה הִיטָה כֵּךְ. וְעַ"ע מ"ש בַּסֵּד בַּעֲנִיִּין יִצְחָק עַל שֶׁלַּחַן עֶרֶךְ הַמְּקוֹצֵר הַלְכוֹת לִימֹד תִּשְׁבַּר ס' קס"א אוֹת י"ח ד"ה סֵדֶר.

בְּכָל אֹפֶן, מוֹבָא שֵׁם נֹסֶחַ, שֶׁהַמַּתְעַשֵּׁשׁ עוֹנֶה לוֹ, 'תִּשְׁבַּע חַיִּים'. וְזֶה כְּמוֹכֵן לֹא נִדְפַס עַל יְדֵי אוֹ בִּאֲמַצְעוֹתֵי.

א"כ שׁוֹאֵל הָרֵב אֲלֵיהוּ, א' מַה טַּעַם לֹא הָעֵלָה הָרֵב נֹסֶחַ זֶה. ב' הֲאֵם יֵשׁ עֲדִיפוֹת נֹסֶחַ אֶחָד עַל הַשֵּׁנִי.

הַצִּבִּי אֲלֵיהוּ נִהְרֵי יִצְוֹ. מִנְהַל ת"ת עֲטַרְת חַיִּים. יִרְבוּ כְּמוֹתוֹ בִּישְׂרָאֵל, וִירְבוּ עוֹד תַּלְמוּדִי תוֹרָה כְּאֵלֶּה בִּישְׂרָאֵל.

אֲכֵן הַדְּבָר נָכוֹן, כִּי כֵךְ מוֹבָא בַּסֵּפֶר מִצִּפִּי"ת, וְהַמְּקוֹר לְכֵךְ מִצִּוִּיִּין שֵׁם כִּי הוּא מִתְּכַלָּאֵל מִלִּפְנֵי כ-350 שָׁנָה, שֵׁם כְּתוּב בְּזֵה"ל, נִתְעַשֵּׁשׁ, יֹאמֵר לוֹ 'רְפוּאָה'. הֵרִי הַמֶּלֶךְ 'אֲסוּתָא' בִּארְמִית, פִּירוּשֵׁה רְפוּאָה.

הַתְּשׁוּבָה, תִּשְׁבַּע חַיִּים.

לְמַעֲשֶׂה, כִּפִּי שֶׁאַתֶּם יוֹדְעִים, יֵשׁ לִי הֲרֵבָה הוֹסְפוֹת וְתִיקוּנִים עַל סֵדֶרֶת הַסִּפְרִים שֶׁלַּחַן עֶרֶךְ הַמְּקוֹצֵר, כִּי בַּעֲזִי"ה רְצוֹנִי שֶׁתִּהְיֶה בְּסוֹף מִהַדוּרָא בְּתֵרָא מוֹשְׁלֵמַת, ע"כ אֶקְרָא בְּפָנֵיכֶם מַה שֶׁרְשׁוּם אֲצִלִּי בְּגִלְיוֹן שֵׁם כִּבֵּר מִלִּפְנֵי שְׁנַיִם רַבּוֹת, אוֹלִי עֶשֶׂר שְׁנַיִם בַּעֲרֵךְ. הוֹסַפְתִּי אֶת הַהֶעֱרָה הַזֹּאת בְּזֵה"ל, יֵשׁ רַבִּים שְׂאִינִם נוֹהֲגִים לֹאמֵר 'אֲסוּתָא', אֲלֵא אוֹמְרִים תְּמוּרָתוֹ 'חַיִּים טוֹבִים' וְכו' ע"כ.

הַנֹּסֶחַ הַשְּׁגוּר הוּא, אוֹ 'אֲסוּתָא', אוֹ 'חַיִּים טוֹבִים'.

לְגַבִּי הַתְּכַלָּאֵל הַזֶּה, שֶׁשֵּׁם כְּתוּב הַנֹּסֶחַ דְּלַעִיל, לֹא יָדוּעַ מִיְהוּ שֶׁכְּתַב אֶת הַתְּכַלָּאֵל הַזֶּה, הוּא גַם לֹא נִפְוֶן, וּבִנְתִּיִּים לֹא יָדוּעַ, רַק מִיִּשְׁהוּ אֶחָד כְּתַב כֵּךְ. וְהִנֵּה בַּהֶעֱתֵק תְּכַלָּאֵל מִהַר"י בִּשְׁרִי

דָּף רַכ"ב ע"ב שֶׁגַם שֵׁם הוֹבָאוּ עֲנִיִּין דֶּרֶךְ אֶרֶץ, כְּמוֹ בְּתַכְלָּאֵל הַנֵּז, עֲנִיִּין זֶה שֶׁל עֵיטוּשׁ לֹא הוֹבָא כָּלֵל. שְׁמַע מִינֵה. יב"ן]. בְּדֶרֶךְ כָּלֵל, מַה שֶׁכְּתוּב שֵׁם הוּא כִּפִּי הַנְּהוּג, אוֹלֵם אֲנִי מַעוֹלָם לֹא שְׁמַעְתִּי אֶת הַנֹּסֶחַ 'תִּשְׁבַּע חַיִּים'. חוֹשְׁבֵנִי, כִּי הַדְּבָר אֵינוּ יָדוּעַ, וְלֹא מוֹכֵר. וְלִפִּי הַנִּרְאָה, אֵין לְכֵךְ בְּדִיוֹק מְקוֹר. אִם כֵּן, אֲפֹשֶׁר לְהַבִּין זֹאת, כִּי 'תִּשְׁבַּע חַיִּים' הוּא מִלְּשׁוֹן הַפְּסוּק [בְּרֵאשִׁית ל"ה, כ"ט] זָקֵן וְשִׁבְעַת יָמִים. הַדְּבָר אֲכֵן אֲפֹשֶׁר, הוּא לֹא מוֹפְרָךְ, אֲבָל עַכ"פּ בְּמִקְוֹרוֹת אֵין אֶת הַנֹּסֶחַ הַזֶּה.

הֵרִי כָּל עֲנִיִּין הָעֵטִישָׁה, מוֹבָא בְּפִרְקֵי דְרַבִּי אֲלִיעֶזֶר [פֶּרֶק נ"ב] בְּזֵה"ל, מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, לֹא הָיָה אָדָם חוֹלָה. אֲלֵא בְּכָל מְקוֹם שֶׁהָיָה אָדָם, אִם בְּדֶרֶךְ אִם בְּשׁוּק, וְעַטְשׁ, הִיטָה נִפְשׁוֹ יוֹצֵאָה מִנְּחִירָיו, וּמֵת.

כִּי כִּפִּי שֶׁהִקְבֵּה בְּרָא אֶת הָאָדָם, עַל יְדֵי [בְּרֵאשִׁית ב', ז'] וַיִּפָּח בְּאַפִּי נְשָׁמַת חַיִּים – הִקְבֵּה הַנִּשְׁמָה אֶת הָאָדָם, בִּאֲמַצְעוֹת הָרוּחַ שֶׁהִכְנִיס בּוֹ – כֵּךְ הוּא גַם כֵּן מֵת, מִתְעַשֵּׁשׁ וְזֵהוּ. הוֹלֵךְ. כֵּךְ מִסְבִּיר הַרְד"ל שֵׁם.

עַד שֶׁבָּא יַעֲקֹב אֲבִינוּ, וּבִיקֵשׁ רַחֲמִים עַל זֹאת, וְאָמַר לִפְנֵי הַב"ה, רִיבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֵל תִּקַּח אֶת נַפְשִׁי מִמֶּנִּי, עַד אֲשֶׁר אֲנִי מַצּוֹה אֶת בְּנֵי וּבְנֵי בֵיתִי. אָדָם מֵת פֶּתְאוּס? בְּלִי הַקְּדָמוֹת וְהַכְּנוּת? כֵּךְ בִּפְתָע פֶּתְאוּס?

וְנִעְתָר לוֹ. הִקְבֵּה הַסִּכִּים. שְׁנֵאמַר [בְּרֵאשִׁית מ"ח, א'] וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה אֲנִיךָ חַלָּה [מִרְן שְׁלִיט"א אוֹמֵר ב'כִּינוּי', הִנֵּה אֲבִיו חוֹלָה].

וְשָׁמְעוּ כָּל מַלְכֵי הָאָרֶץ, וְתִמְהוּ. שֶׁלֹּא הָיָה כְּמוֹהוּ, מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָאוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ. הַדְּבָר הָיָה חִידוּשׁ. דְּבַר כֹּזֵה? שְׁמִישְׁהוּ יִהְיֶה חוֹלָה? לֹא הִכִּירוּ.

לְפִיכֵךְ, חַיִּיב אָדָם לֹאמֵר לְחֻבְרֵיו בְּשַׁעֲת עֵטִישׁוֹתָיו, חַיִּים. שֶׁנִּהְפַּךְ מוֹת הָעוֹלָם, לְאוֹר. שְׁנֵאמַר [אִיּוֹב מ"א, י'] עֲטִישְׁתִּי תִהְיֶה אוֹר.

הַרְד"ל בְּבִיאוּרֵו [אוֹת י"ח] מְבִיא אֶת דְּבָרֵי הִירוֹשֶׁלַּמִּי [פֶּרֶק ו' דְּבִרְכוֹת], אֵהֵן דְּעֵטִישׁ גּוֹ מִיכְלִיָּה, אֲסוּר לֹאמֵר לוֹ זֵיט, (דִּהְיִינוּ שֶׁאִם נִתְעַשֵּׁשׁ תוֹךְ כְּדִי אֲכִילָתוֹ, יֵשׁ סִכְנָה בְּכֵךְ מִשּׁוּם

אמנם כאשר פשפשתי בספרים, מצאתי שהדבר כן מוזכר, ומובן שהוא נהוג בפועל בקהילותינו [רק על תיבת 'רפואה', ציין כוכב כדלקמן, וזאת להוראה שדבר זה הוא מן העניינים שנשכחו, ואינם נהוגים בפועל, כמו שהקדים שם בדף 130 הערה 1. אך אני כן שמעתי זאת, אלא שאומ' בארמית אסותא], ע"י מי שאסף בדור שלפנינו בחקירתו הנמרצת נוסח הברכות הנהוגות אצלינו ומקורותיהם בקובץ רשומות ג' דף קי"ד אות ל"ו, לכן אעתיקנו, אלא שאביאנו בקצת שינויי לשון למען יובן, וזהו.

למתעטש, אומרים "לחיים טובים", או (*) "רפואה". [משמעות ציון "כוכב" כאן, ביארתי בס"ד לעיל ד"ה אמנם. יב"ן].

והלה משיב, "תזכה לחיים טובים", או "תשבע חיים טובים". ושורש העניין מפרקי דרבי אליעזר נ"ב, עיין אוצר דינים ומנהגים לאייזנשטיין ערך "אסותא". ויש אומרים בלשון ערבית, "תעוד" (דהיינו תחזור, וכנראה הכוונה תחזור שנית לחיים, עלפי המדרש, שעד ימיו של יעקב אבינו היה אדם עוטש ומת. כיעויין שם. והוא משיב, "עאדת עליך באלעאפיה" (דהיינו תחזור אליך ואתה בריא). [כנראה זהו המכוון בדברינו לעיל ד"ה והבאתי, לגבי השתילי זיתים, מהשפה המדוברת. יב"ן].

אדם שהתעטש ולא נזדמן מי שיברך אותו, אומר לעצמו "חי י"י וברוך צורי" [תהלים י"ח, מ"ז, כך מנהג מחוז שרעב. או "לישועתך קויתי י"י" [בראשית מ"ט, י"ח]. עכ"ל מהספר הנז', וע"ע בספרו אוצר לשון הקודש שלבני תימן דף צ"א. הלכך נלע"ד שהעניין חוזר וניעור, דהיינו שיש מקום גדול לקיים מה שכתוב בתכלאל הנז' ממורשת אבותינו, אדרבה נראה שזה יותר טוב ומיוחד. והעיקר מהשתא שנראה לי בס"ד למסקנא, שעדיף לומר למתעטש אסותא, והוא יענה (במקום 'ברוך תהיה') תשבע חיים טובים.

שאלה מהקהל: הגמרא בנדרים [דף לב:] מביאה שמלכי צדק, שהוא שם בן נח, בירך קודם את אברהם ואח"כ את השם, פָּרוּך אֲבָרָם לְאֵל

שמה יקדים קנה לו שם, כ"ה גירסת הערוך, ופי' חיים בלשון יווני. וכן הביא הערוך, ערך עטש מהלמדנו, לומר חיים טובים. אבל גירסא שלנו בירושלמי שם, לומר לו ייס (במהדורת מכון זכרון אהרן כתוב כאן חיים, וצ"ע. יב"ן).

פירוש, לשון אסותא [זו טעות מצויה, וצ"ל אסותא בוא"ו אחת, כי ניקודה שורק. אבל אסותא, פירוש רופאים. יב"ן], כמו שאנו נוהגין. וכדתניא בתוספתא פרק ח' דשבת, ומייתי לה בפרק ח' דברכות [דף נג:], אין אומרין מרפא בבית המדרש וכו'. ובילקוט פ' לך לך, הנוסחא כלשון הפר"א דכאן, חייב אדם בעטישה להודות להקב"ה שנהפך וכו'.

גם בפירוש מהרז"ו שם, הביא בשם הילקוט בזה"ל, בילקוט בראשית שם הכי גרסינן, חייב אדם בעטישותיו להודות להקב"ה שנהפך ממות לחיים, שנאמר [איוב מ"א, י'] עטישותיו תהל אור.

ומנהגינו לומר כשאחרים מתעטשים, אסותא, וכמו שאיתא [ברכות דף נג.] שחכמים ז"ל של בית רבן גמליאל לא היו אומרים אסותא בי מדרשא. כך לשון הגמרא [שם].

והעוטש עצמו אומר פסוק [בראשית מ"ט, י"ח] לישועתך קויתי י"י. ומה יפה מנהג זה לדברי הפשטנים, שאמר יעקב פסוק זה כשבכביד עליו החולי ונתירא מן העטישה.

הדבר נחמד. הרי הפסוק לישועתך קויתי י"י, כתוב בהמשך פרשת ויחי, בברכה לשבט דן. הוא מביא חידוש, כי כאשר יעקב אבינו היה חולה, כנז' שם בתחילת הפרשה, משו"ה הוא אמר לישועתך קויתי י"י, והכוונה היא כי הוא מקוה לישועת ה', שרח"ל הוא לא יתעטש וימות. לכן אומרים את הפסוק הזה, אחרי העטישה. הפלא ופלא.

לפי זה חשבתי כי אין חובה להתייחס למה שכתוב שם, כי לפי קוצר ידיעתי, הדבר הזה אינו נהוג בקהילותינו. ואם הוא היה כן נהוג, באיזה מקום, לא ידוע לי, עכ"פ רובם ככולם לא נהגו זאת. וגם לפי המקורות, כתוב רק בעין העניין של 'חיים טובים'. ועשיתם כחכמתכם.

עֲלִיזָן וגו' וּבְרוּךְ אֵל עֲלִיזָן וגו' ובראשית י"ד, י"ט – כ"ג, ובגלל זה הוא נענש שניטלה ממנו הכהונה. צריך היה קודם לברך את הרב, ואח"כ את העבד. אם כן, איך בהתחלה הוא עונה 'ברוך תהיה', ורק אח"כ אומר לישועתך קויתי יי? לא היה צ"ל ההיפך?

תשובת מרן שליט"א: כפי העניין הזה מצינו, לגבי הסימנים בראש השנה, מה לומר תחילה? האם לברך על הפרי, להקדים יהי רצון, או לומר שתחדש עלינו? כי הדבר נראה זלזול. אבל נראה דלא שייך בנ"ד, כי מאידך גיסא, אם הוא לא יענה לו, אזי זה לא דרך ארץ. כי הוא בירך אותנו.

עכ"פ הרי אינו מברך את השם לאחר מכן, רק מתפלל אליו, לישועתך קויתי יי, דהיינו שהנני מקווה שלא למות ח"ו מעטישה זו כפי שהיה בימי קדם, אדרבה שתוסיף לי חיים טובים ואור. עטישותיו תהל אור, כמו שהקדמנו.

תגובה לשואל בעניין מה שהביא מרן שליט"א לגבי נביא הישמעאלים – המשוגע, האם הוא אסר על הישמעאלים לשאת מבנות ישראל, או שלא.

ישנם עוד דברים שהתכוונתי לאמרם בשיעור היום, אולם אני רואה לפי השעון שכבר לא נספיק, א"כ נאמר רק עוד משהו אחד קצר.

ידידנו הרה"ג חיים לוי הי"ו, מארצות הברית, כתב אלי בזה"ל, לכבוד מו"ר עט"ר ותפארתו הרה"ג רבי יצחק רצאבי שליט"א.

בעודי עסוק בהכנותי הגשמיים והרוחניים (בשמיעת השיעור של מרן שליט"א) לקראת ליל הסדר – זהו מכתב ישן, מקוצר הזמן לא עניתי עליו עד היום – ראיתי הלכה ונזכרתי מעשה.

מרן הזכיר בדרך אגב שבח אבותינו הקדושים ק"ק תימן, פי מראש צרים אַרְאָנוּ, ומגבעות אַשּׁוּרָנוּ. הֵן עִם לְבָדָד יִשְׁכֵּן וגו' (במדבר כ"ג, ט"ו), שנהגו בקדושה, ולא התערבו בגויים. ובהקשר לזה הביא מרן שליט"א את דברי היורה חטאים, שהובא בשע"ה אבן העזר ח"א הלכות איסור ביאת גויה [סימן קצ"ט הערה ל"ב ד"ה וזאת] שכתב בזה"ל, ויפה עשה אויל משוגע איש

הרוח מחמד נביא הישמעאלים וכו' וציון שלא להידבק בעברים וכו' ולמאוס בהם ובנשותיהם ובבנותיהם עכ"ל.

ואשתומם על המראה שעה, שהרי העד העיד בנו מרן שליט"א דברים הפוכים לכאורה, בשערי יצחק [פרשת בשלח שנת התשפ"א עמ' 7-8]. מרן הביא את דברי הרב יעקב לוי שליט"א, המתאר כיצד הישמעאלים היום משתדלים להידבק בנשות ישראל, ומשדלים אותן לדבר עבירה, רח"ל. וביאר מרן שתופעה זו לדאבונינו אינה חדשה, אלא "שזאת כי הם אומרים, שמייסד דתם ציווה אותם לקחת את בנות היהודים, ולהתחתן בהן" עכ"ל.

לשונות רבים שמעתי (מיעוט רבים שנים), ולא ישרו בעיני. ובשני המקומות, כת"ר הסתיר פניו ממה שכתב במקום האחר. על כן אבקש שיורנו מורנו להבין ולדעת פשר דבר. מתלמידך חיים לוי מניו יורק.

יישר חיליה לאורייתא שעמד על כך והעיר כי ישנה כאן סתירה. מצד אחד הבאנו, שנביא הישמעאלים ציוה עליהם לא להידבק בעברים, ולמאוס בהם ובנשותיהם. כפי שאמרנו אז גם לגבי גלות ישראל במצרים, שבחר ה' להיות כך דוקא ולא בארץ אחרת, כי לכן השיעבוד היה דוקא בארץ מצרים, מפני שהמצרים הכי מואסים את היהודים, הכי מרחיקים אותם, ע"כ לא יהיה חשש שהם ירצו להתחתן איתם. ומצד שני הבאנו, שהוא – נביאם המשוגע – דוקא כן ציוה אותם.

לכאורה חושבני, כי התשובה לכך היא פשוטה. אינני יודע את המקורות, בספרי אומות העולם, מה בדיוק הוא ציוה וכו', אני רק מביא מה שראיתי כתוב בספרים שלנו. כאשר הוא אומר, לקחת את בנות היהודים ולהתחתן איתם, המדובר רק אחרי שהן יתאסלמו. אבל סתם ככה, בתורת יהודיות, הם מתרחקים. כעת, אינני יודע מה שקורה כיום אצלם, כאן אצל ערביי ארץ ישראל. אבל נראה לי בודאי, כי זהו רק אחרי שהן יקבלו את דת האיסלאם. אבל בתורת יהודיות, לא בא בחשבון.

היהודים הכתובים בקוראן שארץ ישראל שייכת להם. הנציג של ערביי ארץ ישראל, שמבקשים לעשות להם מדינה, מזכיר מעל כל במה, שהארץ קדושה למוסלמים ולנצרים, והצרה שמנהיגי המדינה מפחדים להזכיר להם מה שכתוב בקוראן. כנראה החשש שלהם, שיזכירו להם הערבים כנגד הטענות שלהם, שמאחר ואינם מקיימים את מצוות התורה, אין הם נחשבים יהודים. כמו שטענו נגד היהודים הציונים ... יעו"ש].

שאלה מהרה"ג משה שליט"א: לגבי התערבות, אולי הכוונה שהם מקפידים לא לקחת נשים, כאילו לעשות הפוך, שישראל יקח ערביה על זה הם מאד מקפידים, פה הבעיא העיקרית. הם למשל לקחו אשה, נגמר, הבן הוא יהיה ערבי.

תשובת מרן שליט"א: לשון ספר יורה חטאים כך היא, 'ציוה נביאם לא לידבק בעברים, ולמאוס בהם ובנשותיהם'. אם כן, אפילו על הצד הזה.

תגובת השואל מקודם: מה שהרב משה שליט"א אומר זה מסתבר, כי הם הולכים לפי האב, אז אם יהודי יתחתן עם ערביה, אם הולכים לפי האב אזי הוא נחשב אצלם יהודי. משא"כ כשזה ההיפך, לא איכפת להם, כי אם מחמד יתחתן עם יהודייה, לשיטתם הוא ערבי. אולי בגלל זה הם פחות מקפידים בכך היום.

תשובת מרן שליט"א: יכול להיות. אבל חושבני, כי ישנה סיבה אחרת. לצערינו, בגלל שהן מתנהגות בחוסר צניעות, אז קל להם לפתותן. אצלם, אין הוה אמינא, שיתקרבו יהודים לבנות שלהם. דהיינו, מצד הכבוד שלהם, הן עצורות ומנועות, בטוח שהן לא יסכימו. הם מבינים כי זאת השפלת כבוד בשבילן, להתחתן עם יהודים. הן מחונכות, לא להתקרב לכך. ואם לא ברצון, אז על כרחן. כי מי שתתחבר עם יהודי, יהרגו אותה, אפילו האחים שלה. לכן הן 'צנועות' כביכול מבחינה חיצונית עכ"פ. לצערינו, היהודיות לא מתנהגות בצניעות. בעוה"ר.

שאלה מהקהל: אפילו בתורת יהודיות, הם מתחתנים איתן, כי בכך הם משפילים אותן בדוקא.

תשובת מרן שליט"א: יכול להיות. אכן אינני יודע. או שהם המציאו 'דת חדשה', או שיש להם פרשנויות לפי הזמן והמקום.

תגובת השואל: גם לעשן ולשתות אלכוהול אסור להם, ובכל זאת הם עושים את זה.

תשובת מרן שליט"א: א"כ הם לא הולכים לפי כללי דתם. או שפירשו בזה איזה הבנה עקומה. שמעתי אומרים, כי יש להם כיום כל מיני המצאות בדויות, מחפשים להם כל מיני פתרונות אשר לא יעלו על הדעת, שטיות וכו'. הרי הערבים, הטפשים האוילים, מצאו כל מיני פתרונות לכל מיני שאלות, לדברים אסורים על פי דתם השקרית, כגון שרחיצה בים מתירה אותם. דברים שלא יעלו על הדעת. א"כ גם בנ"ד, אולי הם מצאו להם איזו תשובה עקומה, לגבי הנושא הזה. אבל מסתמא, מה שאמרנו, זהו מה שצריך היה להיות.

שאלה מהקהל: מה שהרב אמר מקודם בשיעור, שהדבר נוגד את דתם, וזה כמו חצים בעיניהם, של היהודים תהיה אחיזה בא"י. האם הדבר כתוב בספר הקורען שלהם? או שרק ככה מקובל אצלם?

תשובת מרן שליט"א: כן. לפי מה שראיתי בספרים, זה כתוב שם. זהו כפי שאנחנו אומרים בתפילה, 'אמרו גויים אבדה תקותם'. בתיקון שני וחמישי. לא רק הנצרים, אלא גם הישמעאלים.

נאמרתי לפי המונח בזכרוננו, אבל אינני בטוח. בדקתי כעת אחרי השיעור לפוס רהטא, וראיתי שבספר קלונם הקורען, כתוב מפורש שארץ ישראל שייכת לעם ישראל, ושהם יחזרו באחרית הימים. הרי תוכן ספרם 'גנוב' רובו מאתנו, ומאצלינו ידעו זאת. מחזון נביאי ישראל.

נביא לדוגמא מהספר 'מבשר טוב לחגי ישראל' מאת הר"א צורף [דף 860], הערבים היום לא מכירים ביהודים שגרים בארץ ישראל, שהם

אבל כבר מהר"א פאפו בעל פלא יועץ, בספרו יעלזו חסידים, כתב כי חס ושלום, אסור להגיד שהגויים יותר טובים מעם ישראל.

ואם בכל זאת אתה רואה כך, כגון בנ"ד אשר לצערינו היהודיות אינן מתרחקות מן הערבים, ואילו הן – בנות ישמעאל – כן מתרחקות, וגם בגלל שבני משפחתה יהרגו אותה, לכן היא מתרחקת ונשמרת מכך. הדבר יובן לנו לפי מה שהוא אומר, כי אם אתה רואה דבר טוב אצל הגויים, אם ישנו דבר שאצל היהודים הוא פחות טוב, לפעמים אומרים 'תראו, תקחו מוסר, אפילו הגויים כך וכך', עושים או לא עושים, הוא אומר כי זהו בגלל שבעוה"ר השטן מתגרה בעם ישראל, משא"כ בהם הוא אינו מתגרה. מובן, כי לא שעם ישראל הוא פחות מהם, רק שהיצר הרע דואג ח"ו ומשתדל בכל כוחו להכשילם, ולכן זה נראה כך כלפי חוץ. אבל למעשה בשרשים, היהודי הכי גרוע ופחות, הוא יותר טוב מן הטובים שלהם. מבחינת היסודות והשרשים שלו, בלי ההתגברות של היצה"ר. השם ישמרנו ויצילנו, וידריכנו בדרך ישרה, אכ"ר.

כדאי להביא את לשונו הטהורה בספרו יעלזו חסידים, וזהו, אסור לשוח ולנהוג קלות ראש בבית הכנסת, בעמדנו לפני מלכנו אדון כל הארץ יתברך שמו. ואוי להם להנוהגים קלות ראש, אשר לא אימת שד"י עליהם, ולא פחדו ולא מוראו על פניהם. הביטו וראו, איך המתהללים באלילים כורעים על ברכיהם בבית תפלותם, ועומדים באימה וכבוד לפני אלהיהם מעשה ידי אדם, אשר לא יראו ולא ישמעו. אנחנו העומדים לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, חי וקיים, רם ונשא, איום ונורא, על אחת כמה וכמה שיש לנו לעמוד לפניו באימה ויראה בפחד ורתת.

והן אמת, שחלילה לנו לומר שהגויים עדיפי מישראל עם קדוש בשום דבר, חס ושלום, ומי כעם ישראל, גזע קדש, העם בחר לו יה. והדבר פשוט, שאם המצא ימצא שום טוב או שום מדה טובה בגויים מה שאין כן בישראל, הוא מטעם דמגרי בהן יצר הרע בישראל מחמת שהם

מצווים כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו וסוכה דף נב.]. כי במקום הצדק שמה הרשע, צופה רשע לצדיק, וכל מקום שאתה מוצא קדושה, סביב רשעים יתהלכון לעמוד על ימינו לשטנו לבלע את הקודש. ואילו היה לגויים יצר הרע כמונו, היו רעים וחטאים כפלי כפלים ממה שהם עכשיו שאין להם כל כך יצר הרע.

אבל על כל פנים ראוי לנו לקנאות בהוללים ביראת השם, שלא נגרע מהם, כי חרפה היא לנו. ואם יצרנו גובר עלינו בזאת נוכל להילחם בו ולנצחו באמור אליו, למה נגרע מגויי הארצות, נשכבה בבשתנו ותכסנו כלימתנו, ברח לך כי לא נוכל לשמוע אליך. וכזאת וכזאת החי יתן אל לבו, להתגבר על יצרו לכבוד יוצרו, וה' יהיה בעזרו והיה אדירו עכ"ל. ואם יזכינו השם יתברך, נרחיב על כך בלנ"ד בשיעור נוסף.

*

שאלה מהקהל: לגבי מה שהרב כתב בשע"ה, בעניין כיבוד הורים, אז הרב דן שם למה לא כיבדו את האמא, מדוע בתימן לא קמו לכבודה. והרב מתרץ, כי אדרבה זה גורם לה להתבייש בכך. [הכוונה למה שהעליתי בס"ד בעיני יצחק הלכות כבוד רבו סי' קס"ג הערה ט"ז בזה"ל, אפשר דמשום הכי גם הבנים והבנות לא נהגו אצלינו לקום לכבוד אמם, זולתי לאביהם, וכדלעיל סימן קס"ב הערה ל"ה, כי אין דרך לעמוד מפני נשים אפילו החשובות והזקנות המופלגות, א"כ לא נחשב אצלן זה דרך כבוד, ואדרבה הוי חוכא ואטלולא. אי נמי באות לידי בושא וכלימה יעו"ש]. אבל כיום, הדבר ההיפך. האם יחזור הדין, כי אדרבה היא תשמח שיקומו לכבודה.

תשובת מרן שליט"א: יכול להיות, שאכן הדבר נשתנה. לפי המצב של זמנינו.

והמקום ברוך הוא במאור תורתו יאיר תמיד את עינינו, אכ"ר.